

türkiye yazıları

SUNU

Dağıtım sorununu çözememiş bir dergi, ölüme yargılanmış bir dergidir. Bunu bildiğimiz için başlangıçtan beri özellikle eğildik bu soruna. Türkiye Yazıları, bugün, üç büyük kentin dışında, 40'ı aşkın ilde temsilcilerinin çabalarıyla dağıtılıyor. Okur-dergi ilişkisinin ve işbirliğinin verimidir bu. Bir derginin çevresini genişletmenin güzel bir örneğidir. Ve çevresi geniş olmak, bir derginin etkili olabilme koşullarından biridir. İzlediğimiz yoldan giderek dergimizi bütün Türkiye'de dağıtabileceğimizi umuyoruz.

Türkiye Yazıları herkesin beğendiği, beğeneceği bir dergi olmayı ne iddia etti, ne de istedi. Herkesin nabzına göre şerbet veren bir dergi olmaktan her zaman kaçındı. Öyle bir derginin işlevi olabileceğine inanmadı. Onun içindir ki kimi çevrelerin kendisine karşı takındıkları tavır, tutumunun doğruluğunu gösteren bir kanıt olarak değerlendirmekte sakinca görmedi. Şunu rahatça söyleyebiliriz ki Dergimiz kurulduğundan bu yana tutunmakla kalmadı, büyüdü. Gelişimi başlangıçta umduğumuz sınırları aştı. Dolayısıyla yeni koşullara uymak için bazı tedbirler almak gerekti. Bun-

→

parti edebiyatı

şükran kurdakul yaşam öyküsünü anlatıyor

salim şengil'le görüşme

portre : o. asım aksoy

a. kadir'den şiir çevirileri

duran yılmaz'ın öyküsü

resimler : turgut zaim

SAYI : 10

OCAK 1978 / 15 LİRA

Bu Sayıda Turgut Zaim'in Resimleri

Küçük Oturum	3	«Sanat Yalanı»
Demir Özlü	5	Parti Edebiyatı
Ahmet Ada	5	Yüreklendirmenin Saati
Nurer Uğurlu	6	Kuvvay-ı Seyyare
Subutay Hikmet	8	Zaman Boyutu
Ö. Naci Soykan	10	Neden Tartışırız?
Ulufer Şahin	10	İnsanlık Ölümüne Durmuş
Osman Serhat	11	İntiharlar Oteli
Hilmi Üstün	12	Anlatı
A. Mümtaz İdil	13	Köyüm, senne zaman?
Vecihi Timuroğlu	14	Lorlar
Salim Şengil	16	Görüşme
İ. Mert Başat	17	Çiftleşmek Üzerine
K. Küçükemiroğlu	19	Susuşum Ay Bakışı
Kaya Öztaş	21	Sağır Batak
Muzaffer İzgü	22	Taşlama
Duran Yılmaz	23	Yıkımcılar
Ali Yüce	24	Bayram Görüşmeleri
N. Kemal Otyam	25	Noktalama
Şükran Kurdakul	26	Yaşam Öyküsü
İskender Savaşır	27	Seni Bekliyorduk
Yusuf Alper	29	Acının Çökeleği
A. Uğur Kezer	30	Küflü Eller
N. Hrelkov	32	Mezar
Veysel Çolak	33	Gelincik Günleri
Ayten Uyan	33	Böldüm Yüreğimi
Şevket Yücel	34	Yaşamayı Kavga Belledik
Şevket Yücel	34	Oyuncaklar
Hüseyin Deniz	35	İbiş ile Memiş'in
Mehmet Güler	36	Bir Dizi Kitap
Mehmet Çağlıkasap	37	Zorunlu Zam
Alil Cengizkan	37	Sanat Üstüne
Ahmet Ada	39	Sevgi Soysal'la
Vecihi Timuroğlu	43	Dergi Notları

lardan biri Yazı Kurulunun kendini feshetmesidir. Bunun gerekçelerini şöyle sıralayabiliriz: Kurul üyelerinin nesnel koşulları, Kurulun düzenli, eksiksiz toplanmasına, gerekli ortak çalışmayı sürdürmesine engeldi. Üye arkadaşımız Demir Özlü İstanbul'da bulunmaktaydı. Öbür arkadaşlarımız Kurulla ilgili işleri ikinci, hatta üçüncü bir ek iş olarak yapmaktaydılar. Bu koşulları ortadan kaldırma olanağımız yoktu. Öte yandan, Dergi temsilcilerinin ve Dergiyi yönlendirmeleri için kendilerine soruşturma yoluyla başvuru olan okurların, Derginin içeriğini ve genel yayın politikasını belirleyeceği kabul edilmişti. Bu durum, Yazı Kurulunun işlevini kendiliğinden ve son derece sınırlamış bulunuyordu. Derginin büyümesi, artık amatörcü davranmaktan vazgeçmeyi gerektiriyordu. Belirli bir kişinin yalnız dergi işleriyle sürekli ilgilenmesi zorunluk haline gelmişti. Yazı Kurulu bütün bunları göz önüne alarak kendini feshetmeye karar verdi. Bu kararı alırken de Yazı Kurulu Üyesi arkadaşımız Ahmet Say'ı, durumu en elverişli kişi olarak, dergi işlerini yürütmekle görevlendirdi. O da bu görevi üstlendi. Bütün emeğini yalnız dergiye vermeyi kabul etti. Böylece dergi işlerinin yürütülmesinde gördüğümüz bazı aksaklıkların ve eksikliklerin ortadan kalkacağına, hiç değilse önemli ölçüde azalacağına inanıyoruz. Derginin gelişen koşullara daha bir uyarlandığına inanıyoruz. Gereği gibi işleyemeyen, yetmeyen bir mekanizmanın yerini işleyeceği ve yeteceği umulan bir mekanizmanın alması olağandır.

Evet, Türkiye Yazıları 1978 yılına artık iyice tutunmuş, büyümüş ve daha da büyümeye aday bir dergi olarak giriyor. Yeni yılda yazar-ressam-okur-dergi ilişkilerinin daha da gelişeceğine inanıyoruz. Bu ilişkilerin gelişmesi

TÜRKİYE YAZILARI/Sahibi ve sorumlusu : A. Ahmet Say
Yönetim Yeri : Selsnik Cad. 7-1 Yenışehir, Ankara/Yazışma ve Havale adresi : Posta Kutusu 387 Kızılay, Ankara / Yıllık abone 100 TL. ABD için 30, öbür ülkelere 20 Ameirkan doları / Kapak : Sait Maden / Genel dağıtım : Türkiye Yazıları, P.K. 387 Kızılay, Ankara / İstanbul ve taşra dağıtımı : Tan Dağıtım, 28 27 41, Baş Muhasip Sk. Tan Apt. 10-2 Cağaloğlu, İstanbul / Ankara Dağıtımı : Toplum Kitabevi, Zafer Çarşısı Yenışehir / Ege Bölgesi Dağıtımı : Datic, Konak, İzmir / Dizgi, baskı, cilt : D.M.S. Matbaacılık Sanayii 19 39 87 Dört Yol Yeşerti Sk. 4/C Ankara/Gönderilen yazılar Yazı Kurulu'nun kararıyla basılır / Yayınlanan yazı ve resimler kaynak gösterilmeden aktarılamaz.

için elden geleni yapmayı görev biliyoruz. Mart sayımızla birlikte Dergimizin birinci cildi de tamamlanmış olacak, birinci yaşımızı doldurmuş olacağız. Denemelerle, arayışlarla geçen bir yıldır bu. Bir

derginin yaşamındaki en önemli dönemdir. Bütün yazarlarımıza ve okurlarımıza yeni yılda sağlık ve başarılar dileriz. 1978'in bir barış yılı olmasını dileyerek selâm ve sevgilerimizle.

« Sanat Yalanı »

TİMUROĞLU — İşte «Zor Olan Birey Olmak» başlıklı «edebiyat sohbeti» bu Rauf Mutluay'ın. 16 Ekim 1977 günlü Cumhuriyet'ten kesip saklamışım. Son haftalarda sanatta bireyden, bireysellikten sıkça söz edilmeye başlanınca anımsayıverdim bu yazıyı. Evet, yazıyı dinlediniz. Ne diyorsunuz?

GELENCİK — Yazının başlığını çok garipsediğimi söyleyim ilkin: «Zor Olan Birey Olmak»! Sanki herkes ister istemez birey değilmiş gibi... Mutluay, ilk ve son Mutluay'dır. Tektir. Yani bir bireydir. Nasıl bir birey olduğu, hangi toplumsal ilişkilerin ürünü veya toplamı olduğu da çok güzel anlaşılıyor yazısından.

SAY — Yazısının başlığında «birey olmak» diyor Mutluay; ama savunup övdüğü «bireyselci (individualist) olmak». Tam Raufi bir yazı.

TİMUROĞLU — Mutluay tanımlar da göstermiş: Muhammed, Ataç, Rosa Luxemburg, Namık Kemal...

SAY — Mutluay'ın andığı o sözü gerçekten söylemiş mi Muhammed? O söz doğru mu çevrilmiş Türkçeye? Bence hiç önemi yok bu soruların.

TİMUROĞLU — Haklısın. Mutluay'ın kendisine dayanarak yaptığı o sözü bir daha okuyalım: «En belâğinin -belâğatlı konuşanınız- en çok yalan söyleyeninizdir.»

Herkes bilir ki uz-dilli (belâğat) olmak için yalan, yanlış, eksik söylemeye gerek yoktur. Bunun tersi de doğrudur: Yalan, yanlış, eksik söylemek için de uz-dilli olmak gerekmez.

GELENCİK — Evet. Yoksa ya durmadan yaptığı yanlışlara bakıp Mutluay'ı belâğat saymak, ya da belâğat olmadığını doğru söylediğini kabul etmek gerekirdi.

SAY — Mutluay o sözün doğruluğunu kabul ediyor. Öte yandan da insana güzel gelen yalanlar, sanat yalanları olduğunu, onları düşünmeden kabul ediverdiğimizi söylüyor. Burada da Raufi bir incelik var...

TİMUROĞLU — Evet. Sanat yalanı dediği şey Nâzım Hikmet'ten de örnek veriyor: «Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür/ve bir orman gibi kardeşçesine.» Böylece övüyor Nâzım'ı sözümüne. «En belâğatlı» sayıyor. Ve de «en çok yalan söyleyenlerden» olduğunu söylüyor. Herhalde hoşgörülecek bir durum yarattığını sanıyor böylece.

GELENCİK — Okur musunuz ne dediğini?

TİMUROĞLU — Okuyorum: «İnsana güzel gelen yalanlar bunlar. Düşünmeden kabul ediveriyoruz. Şimdi söyler misiniz bana, hangi ormanda kardeşçe bir yaşam vardır?»

GELENCİK — Her ormanda yaşama savaşının yanında, köklü, uyumlu, ortaklaşa, kardeşçe bir

yaşam olduğunu, öyle ki bu yaşam zincirinin bir halkası kırılırsa orman varlığının tehlikeye düşebileceğini unutuyor Mutluay, falan demeyeceğim. Bu, Mutluay gibi toplumsal-Darwinciliğe götürür insanı. Mutluay, herkes Darwin'in «yaşama savaşı»nı düşünerek sorusuna «hiç bir ormanda» yanıtını verecek sanıyor. Yanıt bu olunca Nâzım da yalan söylemiş olacak. Mutluay toplumsal-Darwincilikte epeyce yol almış doğrusu.

SAY — Afrika'nın yaban köpeklerinden de örnek verdiğine bakılırsa, daha da yol alacağı benzer. O örnekten çıkardığı sonucu da okuyayım: «Sürü hayvanı olmak güç değil, zor olan birey olmak. Rosa Luxemburg'un dediği gibi 'asıl özgürlük herkes gibi düşünmeğe mecbur olmama özgürlüğüdür.»

TİMUROĞLU — Bu özgürlük tanımını neresinden tutup silkeleyeceğini şaşırıyor insan. Ama tam Mutluay'ın bireyselciliğine uygun bir tanım doğrusu.

GELENCİK — Verir misiniz bana şu yazıyı? Burada okumamız gereken şu sözlerine bakın: «İnsanın insanlığı, onu sürü hayvanı gibi güden, gütmüş olan, gütmeyi düşleyen führer'li, başbuğlu saplantılarda değil, teklisinde, birey özgürlüğünde, yalnız kalabilme direncinde doğallıkla.» Bence Mutluay'ın düştüğü açmazı burada şöyle bir toparlayıvermekte yarar var.

TİMURUĞLU — Toparlayalım: Toplumsal-Darwincilik, Darwin'in yaşambilimsel evrim kuramını kullanarak toplumu ve toplum tarihini açıklama çabasıdır. Yaşambilimciliğin (Biologismus) bir biçimidir. Irkçılıkla sıkı bağlantısı vardır. Mutluay'ın bütün sözleri faşizmin ekmeğine sürülmüş yağdır. Sözlerine antifaşist bir görünüm vermeye çalışmasını yorumlamaya kalkmayacağım.

SAY — «Teklik» ile, «yalnız kalabilme direnci» ile Führerlere karşı durulamaz. Tek kalani, yalnız kalmakta direneni, Führerler tutar, kendi benzerleriyle birlikte bir sürüde toplayıverir. Mutluay'ın bireysellikçi öyle yepyeni, Rauff bir bireysellik değil. Şu bilinen bireysellik. İdeolojik bakımdan, sömürüyü, kâr ve çıkar kaygısını, bencilliği haklı göstermek demek olan bireysellik.

GELENCİK — İşin ideolojik yanı budur kısaca. Şimdi Mutluay'ın «sanat yalanı» dediği şeye dönelim. Küçük Oturum'a bir ortaokul öğrencisi de katılsaydı ne kadar iyi olurdu, değil mi?

TİMURUĞLU — Gerçekten çok iyi olurdu. Ona şöyle sorabilirdik örneğin: «Nâzım Hikmet bu dizelerinde hangi edebî sanatı ya da söz sanatını kullanmış?»

SAY — İmaj'dan falan söz etmeye gerek yok. Nâzım'ın şu dizelerini anımsadım şimdi: «Karım benim,/Gözleri baldan tatlı arım benim». Mutluay'ın mantığına göre, bir kadının gözleri baldan tatlı olamaz. Daha doğrusu tatlı olamaz. Çünkü yenemez, yalanamaz bir kadının gözleri. Ama aynı mantığa göre, ağlamış bir kadının gözleri için şöyle bir dize uygun düşer herhalde: «Gözleri denizden tuzlu yarım.»

TİMURUĞLU — Mutluay, öğretmenliği boyunca öğrencilerine öğrettiği bazı şeyleri unutmuş galiba.

SAY — Unutmaz, unutmaz o böyle bilgileri. İşine gelmediği için kullanmamıştır sadece.

GELENCİK — Bence hak ediyor bu sözlerinizi Mutluay. Şimdi izin veriseniz, yazısının sonunu okuyayım: «Şimdi bir sanat yalanına daha geliyorum. ... Nâzım Hikmet, Börklüce Mustafa ile adamlarının özlemine şöyle dile getirir: 'Hep bir ağızdan türkü söyleyip/Hep beraber sulardan çekmek ağı/Demiri oya gibi işleyip hep beraber/Hep beraber sürebilmek toprağı/Ballı incirleri hep beraber yiyebilmek/Yarin yanağından gayri her şeyde/her yerde/hep beraber/diyebilmek için/On binler verdi sekiz binini..»

Eşitlik, kardeşlik güzel de.. Yârin yanağından gayri pek çok yerde, pek çok şeyde sürmeli, yaşanmalı bireyliğimiz. Başka türlü insanca bir mutluluk olmaz ki..»

İşte böyle bitiyor yazısı.

TİMURUĞLU — Gerçekte Mutluay Nâzım'ın söylediği «öz»e karşı çıkıyor. «Güzel sanat yalanı» gibi şeylerden söz etmesi sözü bu raya getirmek için.

SAY — Ama toprağı tek başına sürmekten, demiri tek başına işlemekten, ağı tek başına çekmekten hiç söz etmiyor. Ballı incirleri tek başına yemekten de söz etmiyor, ama ayıp olur diye söylememiş olmalı bunu..

GELENCİK — Nâzım'la bir tek noktada anlaşılıyor Mutluay: Yarin yanağında hep beraber olmaya o da «hayır» diyor. Ama buradaki uyuşma görünüştedir. Gerçekte Mutluay yâri (kadını) malî olarak, başkalarıyla paylaşmaya katlanamayacağı bir nesne olarak görüyor. Oysa Nâzım, yâri (kadını) paylaşılacak bir nesne, bir şey gibi görmediği için öyle yazıyor. Yâri (kadını) nesnelere, şeyleri paylaşan bir özne olarak görüyor. Mutluay'ın nasıl bir mülkiyet tutkusuna kapıldığı yazısından da anlaşılıyor.

TİMURUĞLU — Evet. Fakir Baykurt'un «Yayla»sından bir

örnek veriyor. Okuyalım o sözlerini.

GELENCİK — Okuyalım: «Çakır Dayı, ardıcın dibinden 'Yeşilce'yi, plastik su kabını alır. Aslında her aracın, eşyanın bir kişiliği vardır çadırda, evde. Yeşilce'nin bir de eşi vardır. Allica derler. Elektrik fenerinin adı Alapilli'dir. Ağıl kapısında bekleyen köpeğin Badışi'dir. adı.» Sonra Necati Cumalı'nın bir şiirinden bir alıntı var. Mutluay'ın vardığı sonuç da şöyle: «Öyledir; insan, yaşamına giren her şeye, eşyaya bile, kendi damgasını, ilgisini, sevgisini kazır sanki, onu da insanlaştırır.»

SAY — Bu damga, Mutluay adına çıkartılmış bir «tapu» olabilir. Bu ilgi, Mutluay'ın mülkünden düzenli aldığı «kira» olabilir. Bu sevgi, Mutluay'ın o mülkü elinden kaçırma kaygısı olabilir... Mülkiyet tutkusu o kadar ileri götürülmüş ki «insanlaştırmak» sözcüğünü kullanıyor Mutluay.

TİMURUĞLU — Mutluay'ın «güzel sanat yalanları»ndan söz etme gerekçeleri besbelli. Neye karşı apaçık. Dağlarca'dan, Mehmet Akif'ten de «sanat yalanı» örnekleri vermesi sadece basit bir taktiktir.

GELENCİK — Yanılmıyorsam, Fethi Naci -kulakları çınlasın- bir yazısında Mutluay'a biraz da politik ekonomi öğrenmesini öğütlemişti. Bence Mutluay kendi çıkarına olan politik ekonomiyi çoktan öğrenmiş. Öğrendiklerini de «edebiyat sohbetleri» adı altında iyi uyguluyor doğrusu...

TİMURUĞLU — Birey'in varlığını kimse yadsımıyor. Sanatta, edebiyatta birey, bireysel yadsınıyormuş, önemsenmiyormuş gibi tavır alıp bazı sözler edenlerin amaçları iyi araştırılmalı. Mutluay'ın yazısı ideolojik tutumların edebiyat alanına nasıl yansıdığını gösteren güzel bir örnek. Küçük Oturum'a konu olmasını bundan dolayı önermiştim.

tartışma

” Parti Edebiyatı „ ve Türkiye

Demir Özlü

Orhan İyiler'in 'Sanatta Slogan ya da Sanatın Proleterleştirilmesi Üzerine' başlıklı, benim bir yazımı eleştiren yazısı öyle çok anlama ve bilgi yanlışlarıyla dolu ki (1), çağımızın Türk aydınına özgü bazı hastalıkları da göstermese yanıtlamazdım. Ama bugün, en çok, içinde bulunduğumuz ortamda sola bağlı olarak bu hastalıkları göstermenin gereğine inandığımdan - öyle ya on yedi yılda «parti» ve «örgütlenme» konusunda bir arpa boyu yol aldık - yanıtlamak zorunluluğuna inandırdım kendimi.

Önce 'geçmişin kültür kalıtı (mirâsı)' ile Virginia Woolf örneğini ele alalım. O yazımda Virginia Woolf örneği, bile bile aşırı bir örnek olarak seçilmiştir. Gerçekten büyük bir yazar olduğunu yatsımayacağımız Woolf'un romanlarından çıkan «dünya görüşü», burjuva sınıfının bir kesiminin dünya görüşü olmanın ötesinde değildir. Özellikle, «tipik olarak» bu sınırlar içinde kalır. Bir yandan bağlı bulunduğu sınıfın tarih içindeki yerine, bir yandan o sınıfın sahil bir bireyi olarak yazarın kendi kişiliğine bağlı kötümserliği burjuva sınıfına özgü bir kötümserliktir. İşte, çağımızdaki politik düşünceler, uygulamalar, değişen politikalar, bütün bu oluşum içinde devinen inançlı ve sahte-inançlı üyeler ortamında, ele alınması sorumluluk gerektiren bir konuda, Woolf gibi özel bir yazarı bilerek seçmişim; -belki çok açık değildir ama, gene de anlaşılabilir- şu soruyu sormak istiyordum: -sosyalist bir devrimden sonra ya da sosyalist toplumda Virginia Woolf'un yapıtları ortadan kaldırılacak mıdır?

Burada bir kaç şeyi birbirine karıştırmamak gerekiyor: insan bilgisinin bir ürünü olarak, marksist kuramın oluşmasına katkıda bulunmuş çalışma alanları, yapıtlar vardır: Lenin'in gösterdiği marksizmin üç kaynağı gibi, etnolog Morgan'ın araştırmaları gibi... bir çok bilgi alanı; bundan da ayrı olarak ilerlemeci insan düşüncesinin tarihsel aşamaları vardır... en son aşaması marksçılık olan aşamalar; ilk çağ materyalistlerinin bilgileri, Aydınlanma Çağı düşünürleri, burjuva ihtilâlcî düşünürler, ilk sosyalistler, Paris Komünü deneyi... vb. gibi, iyice ayrıntılandırılıp, sıralanabilir.

Woolf'u böyle bir yere, leninizm öncesinde, böylesi bir çizgi içinde ilerici kültür kalıtı içinde

bir yere, yerleştirmiyorum ki ben. Tersine, bu çizginin dışında kalmış bir yazarı ele alıyorum; sosyalist bir devrimden sonra o yazar da ortadan kalkmayacaktır, demek istiyorum.

Woolf gibi, gerçekten bütünüyle burjuva dünya görüşünün sınırları içinde kalmış, o dünya görüşü içinde yitmiş bir yazar, dünya görüşü açısından, sosyalist kuramca eleştirilecektir. Giderek, sosyalist bir toplumda daha az okunacaktır. Belki bir gün hiç okunmaz olacaktır. Gerçekten de, sosyalist insan, bütün temel yönsemeleriyle yaratıldığında, Woolf'u çeviren dünyadan, o dünyanın tarihsel konumunun ve sınıfsal yapısının yarattığı sorunlardan, o türlü bir bireysellikten pek birşey de anlamaz olacaktır. Anlamaması, Woolf'u uğraştırmış sorunların ona çok yabancı, silik gelmesi de gerçekten gerekir. Ama marksist eleştiriye yakışan, sosyalist kuram önünde Woolf'un dünya görüşü böyledir diye onu yasaklamak, «majestelerinin intihar etmiş yazarı» biçiminde karalamak değildir elbet. Bu yasaklılığa karşıyım. Marksist kuramın görevi, Woolf'u kendi tarihsel toplumsal kesiti içindeki yerine oturtmaktır. (Lefebvre'in de yaptığı başka birşey değildir.) Woolf'da çöküşe, ka-

Yüreklendirmenin Saati

Kalk sevgilim yola çıkmanın vakti
seherin sevincini toplayan kuşlar
çapaya giden çocukları geçti

Kak sevgilim yüreklendirmenin saati
ince kalibreli kırğılı tüfekleri
iki dağ zinciri arasında
restini çekmiş kaçakçı köylüleri
Kalk sevgilim yüreklendirmenin saati

don tutmuş nice gönülleri
ulam-ulam yollara düşmüş
azapları marabaları

Kalk gidelim ormanın gür örtüsüne
ardımıza alarak gamlı çingirak rüzgârı

Ahmet Ada

ramsarlığa, ölüme giden nedir? O dönemin İngiliz burjuvazisi mi? hangi sınıf? Woolf, hangi sınıfın görüşleri dışına çıkmıyor? 'Hasta kişilik' gibi metafizik bir çözüm yoluna mı sığınacağız? «İnsan ilişkilerinin bütünüdür.» Woolf'un dünyasını kuran hangi maddi ve düşünsel ilişkilerdir? Yapıtlarının biçimsel ve şiirsel bir başarısı varsa, bu başarı nerden geliyor?

Demek istediğim sadece bu, Woolf konusunda. Onu örnek almanın bazı sektör çevreleri kızdıracağı biliyordum. Ama şunu belirteyim ki, «sektarisme», marksçılık içinde bir eğilim olarak gör-

mek elde değil; sektarizm marksçılıktan başka birseydir.

Marx da, Lenin de, birçok yerde, birçok defa, «burjuva yazarlarından öğrenecek pek çok şey var» derler. Bizim «solcu»larımızın, burjuva yazarlarından öğrenecekleri birşey yok herhalde.

Gelelim 'Bogdanof' sorununa. Yeni öğrenenler, iyice öğrenmemişler, kendilerini de, karşılarındakini de başka birilerine benzetirler. Biz, daha çok, Proletkült kuramcılarında Bogdanof'a benzermişiz. Oyle diyor yazar: «Şaşırtıcı durum hemen burdan başlamaktadır. Nedeni de gerçekte şu: Özlü Proletkült'çüleri savunmalıydı. Lenin'e karşı da ondan. Kendi tutumuna uygun düşen tek gerçek buydu çünkü. Proletkült'çüler yani Proleterya kültürü gelişimini oluşturanlar aslında -şaşırtıcı gibi görünecekse de- Özlü gibi avant-garde edebiyatın sözcüleri ve öncüleriydi de ondan. Başlarında da Bogdanof gibi Parti'den atılmış bir lider bulunuyordu.» Ne ilgisi var! Günümüz Türk sol aydını ayınada kendisini başkasına benzettiği gibi, karşıındakini de birilerine mi benzetiyor? Kişiliksizlik eğilimi değil mi bu? Düşüncelerinden ötürü, kalarını çinliler gibi çektirenler de mi göreceğiz ya-kında?

Bizim Mach felsefesiyle bir ilgimiz olmadı. «İllégalité» hastalığına da yaşamımın hiçbir döneminde yakalanmadım. Sosyalist çalışmayı, bütünüyle yasadışı bir örgüt çevresinde toplamak gibi bir düşüncem, bir eylemim olmadı. Sosyalistlerin legal yollardan da, gerektiği gibi yararlanmaları kadar doğru birşey olamaz. Özellikle, aklım ereli beri, «marksçılığı geliştirmek», Türkiye koşullarında «yepyeni bir sosyalist kuram ya da kültür kuramı oluşturmak» gerekliliğini hiç savunmadım. Tersine, «Ötedeki Ülke» adlı hikâyemde 1969 yılında «solun düşüncesi tektir. Kuramı tektir. Partisi tektir.» diye yazdım. Althusser, marksçı felsefede, felsefeye ilişkin bir boşluk gördüğü, çelişkileriyle birlikte o boşluğu doldurmaya kalktığı için, Türkiye'de onu eleştirmeye cesaret ettim (2). 'Birikim' dergisini yayınlayan genç aydınlar, Althusser'e özenerek, ilk sayılarında, «materyalist bilgi kuramının yeniden kurulması»ndan söz ettikleri için, onların da bu yanlış tavırlarını eleştirdim.

Şimdi kitaplarda, sözlüklerde Bogdanof'dan, Otvovizm'den söz edilirken kullanılan «devrimci lâfazanlık»la herhangi bir ilgimiz olmadı. Tersine, sayın Orhan İyiler'in eleştirdiği yazım da, bir anlamda, devrimci lâfazanlığı yermek için yazılmıştır. Bu alanda söylev vermeye, davranış göstermek yerine lâfazanlık yapmaya hiç yatkın değilim.

Sayın yazar Proletkült, Bogdanof... vb. konulardan, haklı olarak, «Parti Edebiyatı» sorununa geliyor; yazısına Lenin'in, bu konuda söylediklerinden cümleler alıyor. Bu konuda, Lenin'in söz-

Kuvvay-ı Seyyare

Kuvvay-ı Seyyare karargâhından
Gece geç vakit bildirilmiştir
Akşam üzeri başlıyan ateş içinden
Ethem yoldaş ve arkadaşları
Simav üzerinden Uşak'a varmıştır

Kuvvay-ı Seyyare muhabirinden
Özel telgrafla iletilmiştir
Yarım saatlik bir gecikmeden
Ölüm noktasını vuran askerler
Ankara'ya doğru yola çıkmıştır

Kuvay-ı Milliye karargahından
Makina başında sorulmuştur
Bazı acı gerçekler Gördes'ten
Salihli halkından gelmiştir
Ölüm hangi çizgiyi geçmiştir
Anadolu Ajansı İstanbul'dan

Çok acele bir haber vermiştir
Birinci Divan-ı Harb-i Örfi'den
Kuvay-ı Milliye aydınları
Ölüm çemberine girmiştir

Hakimiyet-i Milliye gazetesinden

Manşet bir olay verilmiştir
Düzce İhtilal Komitesi'nden
Silah sesleri duyulmuştur
Ölüm Bolu dağlarını aşmıştır.

Türkiye'nin ateşle sınavından
Kara gözlü bir kadın geçmiştir
Üç yüz yoldaş İzmir limanından
Nasıl Yozgat çarşısına girmiştir
Bu korkunç olayı hikaye etmiştir

Kuvvay-ı Seyyare karargâhından
Türk devrim tarihine yazılmıştır
Yıllar sonra bu büyük kavgadan
Ethem yoldaş ve arkadaşları
Halkın kendisi olarak çıkmıştır

Nurer Uğurlu

lerinin anlamını çeşitli biçimlerde yorumlayan, kanıtlar ileri süren anlayışlar bir yana, belli bir tarihsel dönemde, belli koşullar altında söylendiğini de belirtmeliyiz.(3) Daha ilk cümleden bu koşullar bellidir: «Rusya'da sosyal-demokrat çalışma için Ekim Devrimi'nden (4) sonra doğmuş olan yeni koşullar gündeme bir parti edebiyatı sorunu getirmiştir» demektir. Kısa süre başarılı olan, ar-1917 Devrimi'nin de müjdecisi olan 1905 Devrimi dından karşı-devrime yol açan, ama bir bakıma Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisini, büyük ölçüde

yasala çıkarıyor, daha doğrusu Parti'nin geniş halk yığınlarıyla ilişkisini arttırıyordu. Büyük ve düşündürücü nitel değişiklik karşısında, Parti'nin kuramsal sağlamlığından birşeyler yitirmemesi için, onu kurumlaştırmak bakımından, birçok tedbir önerir. Parti'ye, düşüncesi sağlam yazarları kazandırmak içindir o çağrı. Hangi koşullarda, kimlere karşı, hangi tehlikeler önünde söylendiğine bakmalı; yazılı emir olarak kabul etmeden önce. Düpedüz ve her zaman için Parti Edebiyatı'nı savunan bir yazı olarak alınsa da, bizim açımızdan

durum o değildir. Hangi parti'ye bağımlı bir edebiyatı savunuyor Orhan İyiler? Şu, tarihsel sorumluluk adına bir «Birleşik Sol Cephe» dahi kuramayan, kişisel tutkuların ayaklandığı, 1967 öncesi Yunanistan'ında EDA'nın yaptıklarını da yapamayan yığınla sol partiden hangisine bağımlı bir edebiyat? 1905 yıllarının çağrısına uygun bir edebiyat mı? Olumlu tip idealizasyonunu da içeren, bir dönemin Sosyalist-Gerçekçi edebiyat kuramlarına bağlı bir edebiyat mı?

Edebiyatın, bütünüyle, Parti Edebiyatı olabilmesi için Parti'nin, kültürel alanda, en geniş anlamıyla, marksçı kuramın entellektüel zenginliği üzerine oturabilmesi gerekir. Zaten, bu entellektüel zenginlik, kuramın bütün zenginliğine karşın, her zaman, her ülkede hazır da değildir. Bu bir anlamda, yeni bir kuram yaratmak değil, fakat geçmiş kültür kالتından da yararlanarak, sözkonusu entellektüel zenginliğin, her dönem, her ülke için yaratılması sürecini de içerir. Bunun da 'ezbercilik'le» olamayacağı açıktır.

Bugünün Türkiye'sinde, bu anlamda bir Parti yokken, varmış gibi davranmak, kendini olup bitenden soyutlayan, idealist bir tavidir. Parti yokken, Parti varken dahi savunulması gereken «geniş cephe siyasetini» savunmamak(5), hem içinde bulunulan koşulları algılayamamak gibi bir görmezlikten, hem de kendini somut koşulların dışında tutan bir 'illusion/yanılsama' dan kaynaklanır. İçinde bulunduğu koşulları görmezlikten gelmek, idealist tavrı da aşan bir saflıktır. Kendi toplumunun tarihini hangi noktasında olduğunu bilmeyen bir tavrı, elbette Parti'nin gerçekten varolmasını da engelleyen bir tavidir. Elbette, kendilerini çevreleyen koşulları göremeyenler, yanılsama içinde, Parti'nin oluşturulması gerçekçi düşüncesinden, alçakgönüllüğünden, gerçekçi mücadele yöntemlerinden de uzak olurlar.

Bu tavrı, tarih karşısında fikirleri bağımsızlaştıran bir tavidir. Çünkü, devrimci tutum, dev-

rimcinin içinde yaşadığı topluma önündeki devrimci adımı attırabilmesiyle mümkündür. Nihayet, insanın kendini leninci sayması kolaydır; (Lenin'den birkaç kitap okuyan birçok genç öyle sanıyor), ama asıl devrimci tavır, tarihsel olarak, bulunduğun yeri belirlemek, eylemini, politikasını ona göre saptayabilmekle başlar.

Orhan İyiler'e göre, «Lenin, sanattan kesin olarak sınıf kavgası anlayışının topluma yerleşmesini istemekte...» imiş. 1905 ya da 1920. Orhan Kemal, partisiz bir yazardı, o da sınıf mücadelesini gösterdi yapıtlarında. Demek ki, bugünün Türkiye'sinde, bunu gösterebilmek için partili olmak gerekmiyor.

Düşünceleri, içlerinden çıktıkları tarihsel koşullardan soyutlayıp, bağımsızlaştırmak, kendimizi de, düşüncelerimizin temelini de idealizme sürüklemektedir.

Farklı somut tarihsel koşullarda, farklı edebiyatlar olacaktır. Bunun tersine düşünmek, içinde idealist gedikler taşıyan bir tutumdur.

Lenin, «Dickens'e bile tahammül gösteremiyormuş.» Oyle diyor yazar. Krupskaya'nın anılarından çıkarıyor bunu (6). Dickens'in, «küçük burjuva duygusallığı»nı ben de çekemiyordum, ilk gençlik yıllarımdan sonra, ben de, Dickens okuyamıyorum. «Tiyatro'ya son gidişimiz 1922 de idi. Dickens'in *Criket on the Hearth* (Ocak Çekirgesi) adlı oyunu oynanıyordu. Birinci perdenin sonunda İliç sıkılmaya başladı. Dickens'in küçük burjuva duygusallığı sinirlerini bozdu ve ihtiyar oyuncak satıcısı, kör kızı ile konuşmaya başladığı zaman İliç artık dayanamadı ve perdenin yarısında salonu terkettti.»

İşte bu anılardan politik «ahkâm» çıkarmaya çalışmak büsbütün saçmadır. Dickens, sosyalist olmayan, sadece toplumsal eğilimler taşıyan, gerçekten küçük burjuva duygusallığı içinde bir yazardır ama, bu olayda Lenin'in durumuna, içinde bulunduğu koşullara, hasta oluşuna da bakmak gerekir. Lenin, bu oyunu birkaç yıl önce, başka bir ruh durumunda seyretseydi, o zaman belki de salonu terketmeyecekti. O zaman da Dickens eleştirilmeyecek bir yazar mı olacaktı. Aynı oyunu türkçeye Nazım Hikmet çevirmiştir, nasıl bundan dolayı, bu oyun marksçı bir oyun olmuyorsa... Aynı sektör inkârcılık! Aynı ezberci, doğmacı tavır! Bütün bu olup biten Dickens'i, modern romanın kurucuları arasındaki yerinden söküp alır mı?

Yazar, bu arada, bizim edebiyat anlayışımız üzerine de tahminler yürütmekten geri kalmıyor. Bu da bıkkınlık verici bir yinelemedir. Osman Şahin adlı bir genç yazar, birkaç yıl önce, Cumhuriyet gazetesinin sanat eki, kendisine bir soru yönelttiğinde, hemen «büyük kentlerin bulvarlarında bulunan yazarlardan söz etmişti. Erol Çankaya adlı genç şair, Cumhuriyet'te 26.6.1977 tarihinde yayınlanan «Slogancı Sanat Sloganı' adlı yazısında...»

Zaman Boyutu

Güneş de bunalır/bazan
Uzanır mavisine bir denizin bir gökyüzünün
Belli belirsiz bir akşamda/hüznün
Dört boyutlu bir resim gözlerde kalan
Zamanı durduruyorum/vurgulanmış bir an
Yürek yüreğe bir çarpıntı/Kuş mu uçtu
Ben var mıydım sen var mıydın/Zaman kaçtı
Anılarda açan hangi hazıran

Subutay Hikmet

Çünkü slogancılık eğilimi benim görebildiğim kadarıyla bireyci yanlarını, boğuntularını, müzminleşmiş patolojik komplekslerini kâğıda dökebilmek için her an yeni alfabeler arıyan kişilerin başına sorun olmamış hiçbir zaman.» diyor. Bunlar 'keskin solculuk' yapanlardır. Orhan İyiler'de hiç derinlemesine düşünüp, araştırmadan şunları söylüyor: Özlü, 2. nci Yeni soyutlamasından marksızmin köprüsüyle bireyci bir anlatım biçimini önermektedir bize ashnda... Edilgenlik ve yenilginlik kapitalist dünya gerçeklerini daha iyi yansıtır. Madem ki kapitalist toplum, aşılacak bir toplumdur, bir çaresi bulunamıyor bunun, sanatçı kişi bu bunalan, çürüten, duvara birşeyler yazıp bozan, çıldırarak intihar eden toplum kişilerinden biri olmalıdır. O toplumun eleştirisi en sağlıklı bir biçimde ancak böyle yapılabilir. Çürümüş toplumun tanıklığı, gerçeği bir başka türlü yansıtılamaz.»

Bütün bu anlamak istememe eğilimi karşısında ne diyeyim; 'Bilinç'den, 'içinde bulunulan koşulları algılamaktan', o koşulları idealizme, söylevciliğe, devrimci lafazanlığa düşmeden 'aşabilmek'ten en çok bizim sözettığımızı mi? Neyi söyleyeyim? Kendi edebiyatımın yorumunu kendim mi yapayım?

Kendini Leninciymiş gibi göstermek sorununa gelince: «Bay Özlü illâ Leninist olmak zorunda değildir» diyor Orhan İyiler. Hiç de böyle bir saplantım yok. Ben kendimi, sınırlarımı bilen birisiyim. Düşüncelerim ortaya koyduklarımdan fazla birşey değildir. Kedisini aynada başkalarına benzetenlerden değilim. Milliyet Sanat Dergisi'nde yayınlanan

yazıma Lenin'in temel düşüncelerinden birini aldım. «Ancak insanlığın keşfettiği bütün zenginliklerin bilgisiyle belleğini zenginleştirdiğin zaman marksçı olabilirsin» de der Lenin. Yazıma Lenin'den bazı düşünceler almam, kendimi Leninci olarak tanıtmak isteğinden gelmiyor, düşüncelerimi açıklayabilmek için, başka düşünörlere de dayandığım gibi, bir düşünür olarak Lenin'e de dayanıyorum. Hepsisi bu.

Bir de 'Proleterya diktatörlüğü' ile ilgili paragraflar var. Bu konuda şunları söylemekle yetineyim: aslından uzaklaşmıyalım; bu kavramın ve politikasının asıl adı: «proleteryanın ve köylü sınıfının demokratik diktatörlüğü»dür. Buradaki 'demokratik' tutum, elbette burjuva eğilimlere, burjuva dünya görüşüne ve politikasına yaşama hakkı veren bir demokrasi anlayışı değildir; fakat marksist ideoloji içinde katılıktan, klişeleşmekten kaçınan, bu ideoloji ve Parti içinde tartışma olanaklarını ortadan kaldırmayan bir tutumdur. «Proleterya Diktatörlüğü» bir amaç değildir ki, fetişleştirilsin. Sadece geçici bir dönemdir, burjuva eğilimlerin tasfiye edildiği dönemin adıdır. «Disiplin ve hiyerarşi» sosyalist toplum aşamasında anlam ve nitelik değiştirecektir. Komünist kuramda, diktatörlük özlemlerimizin yansımaları değil de, tüm maddesel temelleriyle özgürleşme istemlerimizin yansımaları görsek daha iyi yapmış oluruz.

Söyle yazıyor Orhan İyiler: «İnsanlarımın açlık, işkence, faşizm, cahillik vede geri kalmışlıkla hergün burun buruna yaşadığı benim ülkemde...» (Yaşar Kemal'in Ortadirek'te, Muhtarın kendisini mürrekkep yalamış gibi göstermek için durmadan kullandığı şu gülünç «ve de» sözcüğünü de kullanıp duruyor). Bu çeşit söylevler, ne yazık ki, günümüz Türkiye'sinde alkış toplamaya hâlâ devam ediyor. Alkış toplar bu sözler, ama sorunlara bu tür yaklaşım, bizim, ulus olarak, aydınlar eliyle kurmamız gereken, maddeci bir kültürün temelinde katkıda bulunmaz.

- (1) Orhan İyiler -'Sanatta Slogan yada Sanatın Proleterleştirilmesi Üzerine' Tiyatro; 77; sayı : 41.
Demir Özlü -'Edebiyatın Proleterleştirilmesi...' Milliyet Sanat Dergisi, sayı : 198, 24. Eylül 1976.
- (2) Yeni Ufuklar, Mayıs 1976, 'Louis Althusser'e Karşı.'
- (3) Novaya Novaya Zhizn, sayı 12,13 Kasım 1905.
- (4) 1905 Ekim Genel Siyasal Grevi.
- (5) Ataol Bahramoğlu, Politika gazetesinde yayınlanan yazılarında, böyle doğru bir politikayı savunmuştu.
- (6) Nadejda Krupskaya-Souvenirs des proches de Lénine.

deneme

Neden Tartışırız ?

Ömer Naci Soykan

Bizi tartışmaya zorlayan nedir? Tartışmadan vazgeçebilir miyiz? Tartışmanın bir onsuza oluna-
mazlığı mı var yoksa? Tartışmalar sınıflandırıla-
bilir mi? Kaç türlü tartışma vardır? Her türlü tar-
tışmanın kaynaklandığı ortak bir temelden söz
edilebilir mi? Tartışmanın sorunsal yanı nerededir?
Sağlıklı bir tartışma nasıl yapılır? Bir tartışma
mantığı var mı? Tartışma nasıl başlıyor, nasıl ge-
lişiyor ve nasıl sonuçlanıyor ya da sonuçlanmıyor?
Sonuçlanan ve sonuçlanmayan tartışmalar mı var?

Tartışma dili yanlış kullanmadan mı doğuyor?
Çağımızda yaygın bir görüşe göre genellikle tartış-
malarımızın nedeni dilin kullanımındaki belirsiz-
lik, kaypaklıktır. Dilin kaypaklık ve belirsizliği gi-
derildi mi tartışma da ortadan kalkar. Bu amaçla,
hiçbir belirsizlik ve kaypaklığa yer vermeyen «for-
mel» diller kuruldu. Çalışmalar yoğunlaştı, ama
dil yalnızca bir araç olduğu unutuldu. Gerçi dili
kaypaklık ve belirsizlikten kurtarmak tartışmayı
sağlıklı kılmak için gereklidir, ama yeterli değil.
Çünkü tartışmada dil bir araçtır. Aracı olabildiğin-
ce yetkinleştirmeli. Ancak bunu yaparken amacı
gözden yitirmemeli. Araç, bir amaç için kullanıl-
mıyacaksa hiçbir değeri yoktur.

Tartışmalar çeşitli bakımlardan sınıflandırıla-
bilir: Çıkar çatışmalarından doğan tartışmalar.
Yanlış anlamaların getirdiği tartışmalar. «Psşik»
nedenlerin ağır bastığı tartışmalar. «İdeolojik»
amaçlı tartışmalar. Sonuç vermeyen kısır tartışma-
lar. Bir sorunun çözülmesine yönelik tartışmalar
ve daha başkaları. Her sınıflama bir açıdan ya-
pılmak zorundadır. Bu sınıflamanın gereğidir. Bir
açıdan yapılan sınıflama, kuşkusuz sınıfladığı şe-
ye bir açıklık getirmeyi amaçlar. Ama başka açı-
ları dışarda bırakmak zorunda olduğundan sınıfla-
maların kuşatıcılığı ve tüketiciliğine her za-
man kuşkuyla bakılmıştır. Bu nedenle herhangi bir
sınıflama denemesine girişmek dileğinde de-
ğilim.

Her tür tartışma bir savla başlar. Sav ortaya
birşey koymaktır; birşeyi öne sürmektir. Sav bir
karşı-savı da birlikte getirir. Tartışma en az iki
kişiyile yapılır. Tartışanlardır bunlar. Bir de orta-
da tartışılan vardır. Tartışılanı olmiyan «tartış-
malar» da yok değil. Sözde tartışmalardır bunlar.
Amaç tartışma değil, karşı yanı suçlamak ya da

yenmektir. Gözalcı sözlerle puan toplamak iste-
nir. Kazanmak ve yitirmek olgusu yönlendirir tar-
tışmayı. Tartışma «sidik yarışı»na döner. «Sidik
yarışı» hafif bir deyim; ama pek çok ciddi(!) tar-
tışma biraz irdelendiğinde böyle bir görünüş alır.

Olumsuz tartışmanın bir başka biçimi de «kör
döğüşü»dür. Ne tartışılan bilinir, ne de kimin ne
söylediği anlaşılır. Tartışma saatlerce sürebilir. So-
nunda ya kavga edilir, ya da herkes barışır, herşey
tatlıya bağlanır. Tatlıya bağlananın da ne oldu-
nu kimse bilmez.

Tartışmanın amacı tartışma dışında aranma-
malı. Tartışmayı yönlendiren herhangi bir dış ne-
den olmamalı. Tartışma başka bir amaç için araç
yapılmamalı. Niçin tartışıyoruz, sorusunun yanıtı
tartışılan sorunda aranmalıdır. Tartışmayı bir silâh
olarak kullanmak, tartışılan sorunun varoluş nede-
nini ortadan kaldırır, böylece tartışma yolundan
sapmış olur.

Tartışmanın ağırlığı tartışanlardan yana değil.
tartışılan üstüne düşmeli. Tartışma tartışanların
kişiliğini dışarda bırakmalı. Önemli olan kişiler de-

İnsanlık Ölüme Durmuş

Esiyor kötülük rüzgârları evrende
Bir evren ki, içi kara-dışı kara
Bir evren ki, yitirmiş sabahlarını
Kan kusturuyor gül kokan dudaklara.

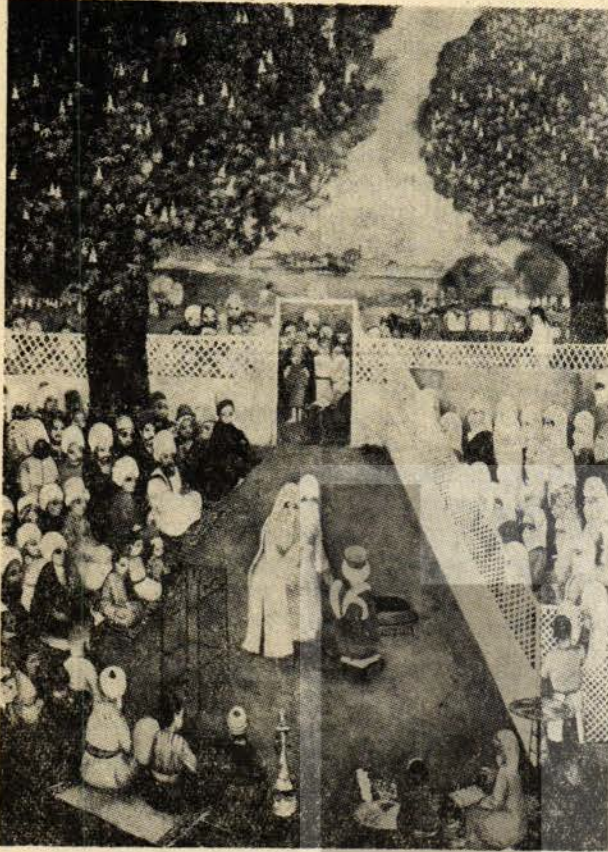
Her yeni gün binbir sorun getiriyor
Çiğneniyor iyi olan güzel olan ne varsa
İnsanlık ölüme durmuş çaresiz, solgun
Batıyor çırpındıkça görünmez bir batağa.
Sen, boğazında çözülmeyen bir düğüm

Yüreğinde bir acı ki, zehir zemberek
Tutunacak bir dal arıyorsun ürkerek.

Oysa, yutuyor büyük balıklar küçüklerini
Karabataklar dalıp çıkıyor bulanık sulara
Ve akıyor yaşam nehri karanlık yarımlara...

Ulifer Şahin

ğil, tartışılan konudur. Gerçekten ciddi tartışma, tartışılanın odak noktası olduğu tartışmalardır. Bu soy tartışmaların tartışanlardan istediği özellikler vardır: Tartışanlar aynı dili konuşmalı. Kullanılan kavramlara yüklenen anlam paylaşılmalı. Bu ise bir görüş ve tavır yakınlığını gerektirir. Herkes herkesle tartışamaz. İki ayrı uçtan olanlar bir sorun tartışamazlar, ancak kavga ederler.

Tartışma kişinin kendine yetmeyişinden, başkasına gereksindiğinden kaynaklanır. Gereksediği başkası ise ona yabancı değil, onu bütünleyen biridir. Bütünlenme karşılıklıdır. Tartışma bir ortaklıktır. Bir soruna ortak olmaktır. Ortak bir sorun yoksa tartışma da yoktur. Sorun tartışanların ortak derdidir. Sorun oldukça tartışma da olacaktır. Neden her zaman tartıştığımız bir sorun vardır? Daha doğrusu kimlerdir sorunu olanlar? Kuşkusuz, herkesin kendine göre sorunları her zaman vardır. Sorundan anladığımız bu değil ama. Kendine göre sorunlar değil. Sorun başkalarınca da dert edilendir. ortak olunandır. Ortaklık aynı davanın adamı olmaktır. Sorun kendini vermeyi gerektirir. Yoluna başkoyulmalıdır. Tartışma yüreklilik ister. Yanlış yapmaktan korkanlar tartışamazlar. Yanlış göze alamayan bir sav ileri süremez. Her savda, yanlış olabilecek, kendi karşıtını çıkarabilecek bir yan vardır. Yanlış göze alamayanlar yetkinlik düşkün-

lüğünü en aşırı ucuna vardırlandırlar. Çok titizdirler. Sonunda «mistik» olurlar. Konuşamazlar. Titiz olmalarında gerçekte haklı nedenleri olabilir. Ama vardıkları sonuçta haksızdırlar. Gerçi susmak her zaman olumsuz değildir. Konuşulamayan yerde susmak gerekir; ancak nerede konuşulamıyacağını doğru bilmek koşuluyla.

Tartışma, tartışanlardan duygusal bakımdan yakın olmayı da gerektirir. Birbirlerine «sempati» duymayan kişiler tartışamazlar. Çünkü tartışma ancak birbirini anhyabilenler arasında olur. Karşılıklı sevginin olmadığı yerde anlama da yoktur. Sevmediğimiz bir insanı anlayamayız. Tıpkı anlayabildiğimiz bir insandan nefret edemeyeceğimiz gibi. Anlamak sevmektir.

Tartışanlar, tartışılana ilişkin bilgilerle donatmış olmalıdır kendilerini. Bilgi tartışmanın malzemesidir. Gerçekten ciddi konulara hevesli gençlerin tartışmalarına sık sık orda burda kulak misafiri oluruz. Ama bu «hevesli» gençler gerekli bilgilerden yoksun olduklarından tartışmalarını bıyık altından gülererek izleriz. Bilginin tartışma için ne denli gerekli olduğunu olumsuz yönde kanıtlayan bu tür örnekleri çoğaltabiliriz; özellikle kendilerini konunun uzmanı sanan «Abdurrahman Çelebi»lerin çevremizde kol gezdiğini gördükçe. Ama suç yalnızca «Abdurrahman Çelebi»lerde mi? Konunun gerçek uzmanları nerde? Elbette gerçeklerinin olmadığı yerde düzmececi boygösterecektir. Asıl suç bu düzmece uzmanlara ortamı boş bırakanlardadır. Suçlama ve yakınmalarla bir yere varılmaz. Bunu biliyorum. Acısını da her zaman çekiyoruz. Amacım

İntiharlar Oteli

Ankara'ya

Sığındığım otel
sarktığı pencere
sarmaşıkların oksadığı kırbaç
ve kararsız
kelebeklerle dolaştığım ağaç
duvarda

yeni yolculuklar bekleyen askı
kaşıkların
bardağıma taşıdığı ihtiyar aydınlık
ve odamdaki ayışığı
seni istemiyor artık

git
cançekişen mevsimlerden sor
kahkahalarla ısınan geceler bile
sığınacak otel arıyor

Osman Serhat Erkekli

birilerini suçlamak ve birşeylerden yakınmak değil. Ben yalnızca tartışma olgusuna bir açıklık getirmeyi diliyorum. Belki de bu sayede daha az kişiyi suçlar, daha az şeyden yakınırız.

Tartışma sav ve karşı savla başlar demiştim. Sonuç her zaman bireşim değildir. Bir bireşime de varılsa yeni savlar ve yeni karşı savlar çıkar. Tartışmanın iç mantığı bir sav ve karşı savın aralarındaki karşılıklı ilişkidir. Karşılıklı oluştur tartışma mantığı. Karşılıklı oluş süreklidir. Tartışma doğurgandır. Tartışmanın sürekliliği «zararsız bir gevezelik» değildir. Her zaman işi bitirilen tartışmalar vardır. Bilim tarihi bunun örnekleriyle doludur. Sorunun işini bitirmek şudur: Ya sorunun gerçek bir sorun olmadığı anlaşılır, ya da sorun çözümlüdür.

Tartışma sorunu çözme bile ona bir açıklık getirir; sorunu daha iyi anlamamızı sağlar. Sorun hakkındaki bilincimizi pekiştirir. Düşüncelerimize daha bir aydınlık kazandırır.

Tartışma bir eylemdir. Düşüncenin kendi ka- buğundan çıkmasıdır. İki kişinin bir sorun üstüne tartışmasının, iki kişinin aynı sorun üstüne birer bildiri sunmasından ayrı bir yanı vardır. Tartışma, yapıldığı anda oluşan bir süreçtir. Kuşkusuz tartışanların daha önce hazırlıklı olması gerekir. Ama bu hazırlık yeterli değildir. Tartış-

ma anında ortaya yeni düşünceler çıkar. Bu yeni düşünceler tartışma eyleminin ürünleridir.

Tartışma olup bitenle birlikte yürür. Tartışmanın bir zamanlaması vardır. Birşey olup bittikten sonra artık onun üstüne tartışılmaz. Ancak olup bitenin değerlendirilmesi, yorumu yapılır. Bu değerlendirme, bu yorum olmuş bitmiş olana birşey katmaz. Yeni başka bir olguya hazırlanmamızı sağlayabilir yalnızca. Olgu temeli üzerine kurulan tartışmalar «olsaydı»lı varsayımlardan yola çıkmazlar. Olgusal tartışmaların bağlayıcı koşulları tartışanların isteğine bağlı değildir.

Tartışmanın az ya da çok olgusal bir içeriği vardır. Olgusal içerikten yoksun, salt kavram tartışmaları «skolastik» tartışmalar olarak bilinir. Karanlık çağın kısır tartışmalarıdır «skolastik» tartışmalar. Bir tanıma bağlı kavramlar için de tartışma söz konusu değildir. Bu yalnızca bir uzlaşma ya da uzlaşmama sorunudur. Tanım ya onaylanır, ya da onaylanmaz.

Kuşkusuz tartışma üstüne söylenecek daha çok söz vardır. Bizim burada söylediklerimiz de tartışılmaya açıktır. Tartışma üstüne bir tartışmanın, bir üst-tartışmanın, bizim düşüncelerimize de daha bir anlaşılabilirlik getireceği kanısındayız. Gelin tartışalım! Doğruya giden yol tartışmadan geçer.

Anlatı

- Toprağı
- Ekmeğe olacak biçimde kucaklayarak
- Gizli yerlerinden alışkanlığın
- Ustaca yaşamalı
- Çocukları birer birer
- Tohum diye ekerek tarihin tarlasına
- Yıldızları suları ve kitabı açarak
- Gelecek günleri karşılamalı
- Davullu
- Zurnalı
- Ve de horonlu

Hilmi Üstün

deneme

Köyüm, Sen Ne Zaman Kent Oldun ?

Ahmet Mümtaz İdil

Cılız bir akşam gel bana; hani şöyle hava tam kararmadan. Oturur birer çay içeriz, konuşuruz. Evden bizim ışığı görürsün nasılsa. Hiç sapmadan doğru ışığa gel. Aradaki tarla biraz çamurlu olabilir. Üç gün önce yağmur yağmıştı, ama geçen kış sana verdiğim postalları giyersen rahatça yürüyebilirsin. Belki senin geldiğini görürüm. O zaman daha da kolay. Tarlayı geçince düz bir çimenlik var bilirsin. Geçenlerde orada kuş taşladım. Bir de kaplumbağa gördüm inanır mısın? Hani bir kere de birlikte görmüştük de babana benzetmiştik, sanırım o kaplumbağa idi. Çocuklar uzun-eşek oynamak için yeni bir çınar bulmuşlar. Anımsarsın, ötekini Veysel Usta kesmişti; şu çöpür suratlı, pantolonunun bir parçası ötekinden hep uzun olan Veysel Usta canım. Baban iki de bir ona tarlayı sulatır ya... Neyse, akşama bekliyorum, uzun uzun konuşuruz.

Artık evinizin ışığını göremiyorum; koca suratlı, çirkin, bir yığın gözü olan yeni komşumuz girdi araya. Bundan böyle bana gelirken tarladan geçemeyeceksin. Kaplumbağanın mezar taşını dolaşman gerekecek. Çınar duruyor. Sen gittin gideli çok değişti buralar. Kırlangıçlar bile mezar taşlarından ürüyor. Bir tek anam sevinçli, komşular soğuk rüzgârları kesiyormuş. Uzun zamandır babanı da görmüyorum, koyunları satmış galiba. Son koyununu da kesmiş. Bir adağı varmış, öyle söylüyorlar.

★ ★ ★

Vay, uzun zamandır görüşmüyoruz, iyi oldu seni gördüğüm. Hiç değişmemişsin... Akşam bize gel diyeceğim, ama çok yürümen gerekecek. Hoş, biraz açılmış olursun; rengin sapsarı. Tarla ile otlaklık arasına geniş bir yol yaptılar şimdi. Oraya kadar gelebilirsen tamam. Kaplumbağaların mezarları çoğaldı. Onları geçtin mi, kolay. Ben hâlâ koca çınarı görebiliyorum.

★ ★ ★

Çınar da yok artık. Çok gözlü yeni bir komşu üzerine oturdu...

★ ★ ★

MEKTUP

Dostum, torunun olduğunu dairedeki dedikoducu Aliye'den öğrendim. Henüz adını koymadığınızı söyledi. Karımla boş bir zamanımızda şöyle bir uğramak istiyoruz size. Küçüğü benim için gözlelerinden öp. Aman ötekilere dikkat et gözünü seveyim, başı boş bırakma Kapının önüne bile çıkartma, çıkmasınlar aman. Geçenlerde bizim burada Hurşit beyin oğluna araba çarptı, bakkala ekmek almaya gidiyormuş çocukcağız. Hastaneye gidene kadar epey kan kaybetti. Aman dikkat edin, Allah korusun. Şimdilik hoşçakalın, Mevhibe'ye selamlar.

Vecihi
Timuroğlu
Lorlar

Tarihe böyle dñşmñş dñşen
Irak-İran sınırında
Tanrı'yla savaşan yenilmez
Lor kavmi yaşarmış bir vakitler
Şedit
Saçları bıyıkları ayakları kan

Meşelerin cenk yeşili şıvgınları
Çamuru karnında akçakavaklar
Bildiniz mi
Çankırı'dan bir yol gider Dersim'e
Bir dut dalı kendi sesine küser
Maraş bizden çok uzak
Kılıçtan bir yel eser

Yusufan aşiretinin kızları yarpuz dudaklı
Ay teninden soyunup salınır
Bir yıldız yılı yârdan ayrı

Gök haritasında bir fındık kurdu
Karnı yeşil sırtı kahve telvesi

Reisleri Fındık Ağa
Dalyan
Zil siyah bıyıkları
Rızık kapısını kapamış
Kendi canlarına sahip
Soğanımız yumruğumuz
Namusumuz
İğne deliđini sečen gözümüz
Gözlerimiz dost yüzünde iki çakmak
Ve kadınlarımız kızlarımız
Erkeklerinden daha sırım
Parmaklarında süt köpüğü
Öziemleri basit ürkek
Eteklerinde üç dalı bir çiçek
Sevdalarına el basar

Ak kara
Alaca çadırlarında
Toy kurulum
Gelinlerin hüccetine
Bir elma bir mendil
Bir de hançer yazılır
Gelinlerin
Bohçalarında hançer sakindir
Ellerine çabuk ellerine vekildir
Eğirir döşürür
Doğurur pişirir
Katar kotarır yaratır

Lorların kadınları
Kişilerinin kanlarını yumazlar
Döllerini dört köşe yedi bucakta
Mümin kâfir demezler
Yakar yağmalatır

Yusufanlı kadınlar
Kadınlarının yanakları
Saca ekmek atanda
Soğan kabuğu gibi
Saydam pembe ve damarlıdır
Erlerine rençber
Erlerine çoban
Erlerine hatun ve anadırlar
Başlarında kofileri
Ayak bileklerinde halhallarıyla
Cümle can'a
Anıtı dikilmemiş bacdırlar
Akşamları hüznü dağlara bırakıp
Memelerini yavrularının ağzına
Geyik budu kalçalarını
kocalarına dayayıp
Beyhut düşerler yatağa

Günlerden
Günlerden bir gün
Horozlar küllüklerde kanat çırparken
Lor uçları
Kanlarını kanlarını
On dördlük bir sunaya sürdüler
Yusufanlı kızlar
Ki dağlarda sümbül
Ovalarda sülündürler
Aç açık çıplak
Ve de türküye tutkun
Bir tutamlık bellerine sahiptirler
Kuşaklarını çözen Lorlara
Ölümü saydırdılar

Şimdi rüzgâr batıdan eser
Bir kandan sonra
Bir kan ancak
Can almayı şahna hakkı sanırsın
Yarımız çifti çubuğu bilir
Yarımız davar güder
Sütlerini çağalar değil ağalar içer
Kuşlarını sanmam
Islak kanatlarını ayaklarıyla gere gere
Harmanlarında tene toplasın

Bir türkünün sarı hüznü gibi
Yüreğine işleyen
Aydınlığa küssen
Bu insanları
Nasıl duyarsın

Gördüler gömüldük
İksor vadisinin mağaralarına
Üstümüzde beton
Ruhlarımız yitik
Mert dayanır
Gıdım gıdım doğrasalar
Havarsız feryatsız
Bu sümbül bezekli dağlarda
Payına düşen toprak serin
Karanlık
Bulamazlar arasalar mezarlarımızı
Bir Fatiha okumak için
Bu vadiyi tutan yel
Gayri doğudan eser

Mor menevşeye tanıklık yetiren
Baharı zengin dağların
Dönmüş lalesi yakuta
Yalını kalmış «ol hâdisât»ın
Bir kayanın çatında

Filme alınmamış fotoğrafı çekilmemiş
Her yıl biraz daha uzaklaşır
Ama tarih
Büyük Sahra'yı geçen bir deve edasıyla
Taşır zamanın yükünü
Munzur sabırsız Harçık hırçın
Cehennem kapısını kırmış bir samyeli
Güneyden güneyden eser

Ve ben
Sözcüklerinin arası boş bırakılmış şair
Acıyı sunuyorum size

Salim Şengil
dergicilik
ve
edebiyat üzerine
görüşlerini anlatıyor

1. Size «Salim Amca» deniyor. Biz de öyle diyoruz, ama bu amcılığımızın nereden geldiğini bilmiyoruz. Nasıl «Salim Amca» oldunuz?

— Nezihe Meriç'le tanıştıktan bir süre sonra bana: «Salim Amca» diye takılmaya başladı. Derken çevremiz de bunu hemen benimsedi, adım «Salim Amca» oldu. Sonra evlendik. Ama Nezihe'nin «Salim Amca» diye çağırışı değişmedi. Bu yüzden garip durumlara düştüğümüz de olur. Örneğin, yeni tanıştığımız biriyle, «eşim» diye tanıştırdıktan sonra ilk lâfa «Salim Amca» diye başlayınca, adam, bir onun yüzüne, bir de benim yüzüme bakarken içinden neler geçtiğini sezer gibi olurum. Usta karikatürist rahmetli Cemal Nadir'in «Pazar ola Hasan bey'i gibi ben de herkesin «Salim Amca»sı olup çıktım. Gene de, özellikle genç kız ve güzel kadınların bana «Salim abi» demelerini isterim.

2. Ülkemizde sanat-edebiyat dergilerinin güç koşullarda yaşamaya çalıştığını söylemeye gerek yok. Ama siz bu güç koşullarda, uzun yıllar başarılı bir dergici oldunuz. Bunun sırrı nedir?

— Doğrusunu isterseniz, bizim ülkemizin şartları ve kısır döngüsü içinde 26 yıl gibi uzun bir süre sanat dergisinin yaşatılması kolay olmadı. Bir ömrün ortalama yarısı

demektir. Her ne kadar ünlü ozanımız, dostum, rahmetli Cahit S. Tarancı: «Yaş otuzbeş, ömrün yarısı» demiş ise de, bizim gibi geri kalmış ülkelerde yaş ortalaması-

nın yetmiş tutması çok iyimser bir sayı olur. Benim bir tabiatım vardır. Bir işe başlarken, ince eller sık dokur, ondan sonra karar veririm. Bir kere de başladıktan sonra kolay bırakmam, savaşıyorum. Benim dergicilik sertivemim de böyle oldu. Çevremin beni sevmesi başarımda etken oldu. Kimseyi kırmak istemem ama sonunda söyleyeceğimi başında söyler kurtulurum. Kinayeli, dolambaçlı konuş-

mayı sevmem. Dergicilikte «Ben» sözcüğünü kullanmadım, hep «Biz» dedim. Bu sözcük yumuşaktır. Oysa «Ben yaptım, ben söyledim, ben gördüm.» demek derginin çevresinde oluşacak sanatçıya sert gelir. Aslında, «sen yaparsın, sen söylersin, sen görürsün» ama çoğul kullanmış olmakla birşey yitirmiş olmazsın. Tersine kazanır, başarıya ulaşırsın. Ben de öyle yaptım, kimseyi kırmamaya çalıştım. Sonra şu da var: dergi çıkarmak, kolektif bir iş yapmaktır. Sanatçı, şiirini, hikâyesini, denemesini, eleştirmen yazısını vermezse sen ne yapabilirsin?.. Dergi çıkarabilir misin?.. Dergici birleştirici, toplayıcı demektir. O halde çoğul olarak «Bizi» kullanman doğaldır. Bir de şu var. Uzun yıllar Dost Dergisi'nin ve kitapların sorumluluğunu Nezihe üstlendi. Benim Sarı Basın Kart'ım vardı. Karth olanlar kitap yayımı yapamazlar. Bu, basın dışında iş yapmak sayılırmış ve yönetmenliğine aykırı imiş. Biz, matbaacıların değil, gazetecilikle ilgisi olmayan, sekreter adı altında kimlerin... nice eş, hala, dayı ve amcaların basın kartı taşıdıklarını gördük. Neyse bu ayrı bir konu. Nâzım Hikmet'in kitaplarını yayımlamaya karar verdiğimiz zaman, içeriye girmek de var diye Nezihe'nin üzerinden sorumluluğu almak istediğimde bi-

rakmadı. «Olmaz,» dedi. «Sen içeriye girersen bu işleri kim yürütür? Senin davana nasıl yetişirim, bize kim bakar!.. Ama sorumluluk bende kalır ve ben içeriye girersem, sen işleri yürütür ve benimkilere de yetişirsin.» Dediği gibi de oldu. Bir çok açılan davalardan sıyrıldı ama Nâzım Hikmet'in «Bütün Eserleri» adı altında yayımlanacak 16 kitabın ilkinden 1,5 yıla, 6 ay da Anada'da sürgün cezasına çarptırıldı. İlkinde yargıtay bozmuştu, ikinci kez onayladı. Bu, 12 Mart döneminin ağır baskısının sürdüğü günlere rastlar. Dost'ta çıkan yazılardan ötürü ara sıra Mamak'a çağırıldılar. Sabah gider, akşam döner gelirdi, sorgudan. Yargıtay kararı kesinleşince ortadan kaybolmasından başka çıkar bir yol yoktu. Öyle yaptık. Yazı işleri sorumluluğunu Metin Altıok üstlendi. Her şeyi bize bırakıyor, hiçbir şeye karışmıyor. «Sen bildiğin gibi yönet Salim Amca.» diyordu. Bu kadar gönülden inanan bir kişinin tutumu karşısında insan sorumluluk duygusunun içine daha çok düşüyor. «Bu yazı çok güzel, şu şiir toplumun bir kesitini ne doğru görmüş, ya da hikâye işte bu.» der, dergiye koysan içeriye girmek de var, koymazsan görevini yapmamış olacaksın. İki seçenek arasında çapraz bir çıkmaz!... Neden gideceğini, ya da gitmeyeceğini bilemiyorsun! O günlerde genç bir kadın hikâyeciyi tanıttik dergide, güzel bir hikâyesi ile. Bir erin Pazar gününü anlatıyordu öykü. Mamak'tan telefon ettiler, Nezihe ile yazarı çağırıyorlardı. Ertesi günü, I. Şubeden Ertuğrul Kürkçü adlı bir görevli ikisini alıp Mamak'a götürdü. Sordukları şu olmuş: «Neye başka yere değil de, Çankaya'ya gidiyor er! Başka yer bulamadınız mı eri götüreceksin? Neden?.. Buyurun bu soruya karşılık verin... Nezihe ortadan kaybolunca, dergiyi bir süre kapatmak en doğru yoldu. Biz de öyle yaptık, Metin Altıok'un buna benzer sorularla başı derde girebilirdi. Bizim eleştirmenler bu kapanışın sözünü bile etmediler. Neyseki, «Dost'u a- rıyoruz», «Dost'un yeri ayrı birşey-

di.», «Başarılı bir dergici oldunuz.» diyenler çok oldu. Sağ olsunlar.

3. Yurdumuzun en eski yayıncılarındanınız. Uzun yayıncılık serüveniniz boyunca tanınmalarına katkıda bulunduğunuz birçok yazar oldu. Onlardan bazılarının gönlünüzde özel bir yeri olabilir diye düşünüyoruz. Yanlış düşünmüyorsak bize onların kimler olduklarını ve gönlünüzde neden özel bir yer edindiklerini anlatır mısınız?

— Önce Yaşar Nâbi, sonra biz yayıncılığı «Babâli» nin kıdemli- leri olan yayınevlerinden aldık. «Seçilmiş Hikâyeler», «Dost» dergileri ve yayınları'nda olsun birçok yazar tanıttık. Bunların başında hikâyeciler gelir. 35-40 kadar yeni hikâyeciyi tanıttık. Hepsinin gönlümde ayrı bir yeri var. İzin verirkeniz adlarını vermiyeyim. Önce ve sonra adlarını saydıklarım, sıra ile bir beğeni yaptığımı sanırlar. Adlarını hatırlayamadıklarım da gücenirler.

4. Yazarların yayıncılardan yakınmaları genellikle pek olağan

karşılır, yayıncıların yazarlardan çektikleri üzerinde ise pek durulmaz. Yazarların size etiklerinden bazılarını anlatmanızı istesek...

— Bu sorunuza Ataç'tan anımsadığım bir küçük anı ile başlayayım, ondan sonra da unutamadığım iki olay anlatayım. Bir gün Ataç ile konuşuyorduk. Nezihe'ye, «Bu güne kadar üveyana edebiyatımızda çok işlendi. Sen de üvey çocukların üvey analarına yaptıklarını yaz.» demişti. Benim de yazarlarla aramda edebiyat-sanat anlayışı üzerinde çekişme olmuştur. Çoğu o günlerde kaldı, unuttum bile. Ama size iki tipik örnekten söz edeyim. Bunlardan biri Hasan Hüseyin, öbürü de Yılmaz Güney'dir. 1957 yılı idi. «Seçilmiş Hikâyeler» yeni «Dost» dergisine dönüşmüştü. Gürün'den, Hasan Hüseyin Korkmazgil adı ile 8-9 şiir geldi. Daktilo ile çok temiz yazılmış, «oku beni» diyen şiirlerdi. Yayıncılıkta çok önemlidir bu. Temiz, düzgün yazılmış yazıların-bana göre- daha ça-

Çiftleşmek Üzerine

bulut olmalı
yağmalı
yağmalı da
toprak, kokunmalı

dişi olmalı
ve oynaşmalı
oynaşmalı da
döllenip döndürmeli dünyayı

güneş olmalı
çiftleşince toprakla
kayalardan bile tomurcuk açınmalı

bir kuru dal olmalı
yanınca
hiç değil, bir çocuk göz ısınmalı,
bir çocuk yürek gülümsemeli

adam olmalı
nefes nefese, çıplak çıplağa
yaşamla girip gerdeğe
karanlıktan aydınlığa bir kıvılcım aktarmalı

İ. Mert Başat

buk okunma şansı vardır. Ben de hemen okudum. Biraz Atilla İlhan, biraz da Nâzım etkisinde gördüm. Etkiyi yeni yetişenlerde doğal sayarım. Elbet, önce ustasının etkisinde kalacak, sonra kişiliğini bulacaktır. Eğer sonra yazdıklarında bu etkiden kurtulamazsa yaratıcı değil o, ancak bir taklitçidir. Korkmazgil'in şiirlerini Can Yücel'e verdim. O da benim görüşüme olduğunu, yayımlanabileceğini söyledi. Şiirlerde belirli yasal bir suç yoktu. Ama zamanın iktidarının ne yapacağı belli olmazdı. İlk tetbir olarak kendisine bu soyadının iktidarda allerji yaratabileceğini, izin verirse şiirlerini yayımlayacağımız zaman soyadını kullanmak istemediğimizi yazdım. O da düşüncemizi uygun buldu. Bunun üzerine şiirlerini yayımlamak için fırsat kollamaya başladık. O sıralar Sıtkı Yırcalı ile yakın dostluğumuz vardı. Dost'u destekler, bazı yerlere telefon eder, dergiye reklam vermelerini isterdi. Bulduğu partisinin içinde sanata karşı geniş bir hoşgörü ve sevgisi vardı. Bir şiirini verdi dergiye. O sayıda Hasan Hüseyin imzası da çıktı. Sorarlarsa, «Sıtkı Yırcalı da var, Hasan Hüseyin de...» diyecektim. Böylece şiirleri yayımlanmaya başlandı. Aradan yıllar geçti, o Ankara'ya geldi. Bir gün «Kızılırmak» şiirini getirdi. Okudum. Bu şiirde birkaç dizede suç olduğunu, sorumlu müdür Nezihe üzerinde açılmış iki dava olduğunu, bunlar temizlenmeden bir üçüncü davanın açılmasını istemediğimi söyledim. Sözlerime, şiiri uzun soluklu olduğu için de sevdiğimi, her zaman yayımlamak istediğimi anlattım. Sonra da: «Biraz bekleyelim, yok hemen yayınlanmasını istiyorsan derginin sorumluluğunu sen al, hemen koyalım. Senin şiirinde suç varsa, yanında bir başkasını da götürme. Amacımız da bu olmalı. Hedefe ulaşmaya dek fazla fire vermeliyiz, değil mi? Zaten kaç kişiyiz!..» O, «Benim için şeref olur.» dedi. Birkaç gün içinde gerekli belgeyi doldurup imzaladı. İlk sayı için yazdığı bir yazıyı da getirdi. O günler de Nâ-

zım'ın «Havana Raporajı» adlı uzun şiiri elimize geçti. Dostum Prof. Bülent N. Esen'le «Piknik»te heyecanlı okumuştuk. Şiirde 5-6 dizelik bir bölümün suç olduğunu söylediğimde: «Sorumlu beni yap, dergide çıksın.» demmişti. Vaktiyle Metin Eloğlu'nun yayımladığımız şiir kitabı için açılan müstehcen davasında bizi o kurtarmıştı. «Aman acele etme hocam, sen bize lâzımsın.» diyerek işi şakaya getirerek gülüştük. Sonra şiiri Can'a gösterdim. Suç olan dizeleri noktalarla belirtmeğe karar verdik. Bu uzun şiiri okuyucularımız bulamazdı. Ama yayımlandıktan sonra noktalı dizeleri nasıl olsa bulup yerine koyarlar düşüncesine varmıştık Can'la. Sonra bir de Hasan Hüseyin'e gösterdim şiiri. «Hemen yayınlayalım.» dedi. «Önce seninki çıkar, sonra bu.» diye karşılık verdim. Yazı işleri sorumlusu olduktan bir iki sayı sonra «Kızılırmak»ı yayımladık. İki ay geçti soru falan açılmadı. Bir gün Hasan Hüseyin: «Arkadaşlar, kitap olarak çıkmasını istiyorlar, Dost Yayınları arasında çıksa...» —Hep böyle, arkadaşları elinde şiirini alıverir, dostları yazısını elinden kapar dergiye verirler, gibi konuşurdu. —İki nedenle savcıların kimi kez bizden dava açmadıklarını sanıyordum. Birincisi atlamış olabiliyorlardı. Üç aylık süre aşımı geçiverirdi. İkincisi ise, bir hesap işi olabilirdi. Bu dergi kaç basar? Şu kadar. Kaç kişi okur! Okusa okusa toplam şu eder. Bu sayı için de bunları önemseyip başımıza dert etmeyelim, hesabı da yatabilirdi. Hasan Hüseyin'e, «Biz dergide yayımlamakla görevimizi yaptık, kitaba karışmam.» dedim. «Kızılırmak» bizde zaman aşımına girdiği sıra Hasan Hüseyin kitabını çıkardı, arkasından da tutuklandı. Konuşma gününü cezaevine gittik. Bir isteği bulunup bulunmadığını sorduktan sonra, onu kırmamaya çalışarak, «Sorumluluğu üzerinden alalım, ya da istifa et. Havana Raporajı'nı yayımlayacağız.» dedim. Buna hiçbir kuşkuyla yer vermeyecek biçimde karşı çıktı. Bu konuşmalar, aramızda bir tel örgü bulunan, ben,

telefon kulübesi gibi kapısız kabinin içinde, o, telörgünün öbür yanında, arada 4-5 metre uzaklığı sesimizir, aşabilmesini sağlamak için bağrarak konuşuyorduk. Yanımızda Fakir Baykurt, Sevgi Sarılı ve başkaları vardı. Bu konuşmanın üzerinden bir ay kadar bir zaman ya geçti, ya geçmedi, noktalı dizelerle «Havana Raporajı»nı yayımladık. Bu sıralarda da Hasan Hüseyin salıverildi. Bize de cezaevinin tozu pabucunun üstünde bir protesto çekmişti. Bu şiirden ötürü derginin sorumluluğunu alamayacağımı, basımından kendisinin haberi olmadığını bildiriyordu. Gereken karşılığı ile verdik. Ne varki, işe bakın savcılık «Havana Raporajı»ndan ötürü de dava açmadı.

Bir gün Özdemir İnce geldi. «Anamla bunu—Nezihe'ye anam der. —bi okuyuver de basın.» dedi. Elindeki kâğıt tomarı, «Boynu Bükük Oldüler»di. Bu romanın yarısını, «Boynu Bükükler» diye Demirtaş Ceyhun basmış bununla da kurduğu yayınevi batmıştı. «Nesini okuyacam, biliyorum.» dedim. Özdemir işin ucunu bırakmadı, sabah akşam isteğini yeniledi, romanın tümünü bize okuttu. Sayfaların bitimine 10-15 satır kala Nezihe ile göz yaşlarımızı tutamamıştık, heyecanlandık. Nasıl olur da bu roman satmaz, işportaya düşerdi! Bir türlü aklımız almıyordu bunu. Noktalaması bozduktu. İki yerinde de dedi-dedim'ler romanın akışını bozuyordu. Önemli bir nen deşildi, düzeltildikten sonra rizikosu göze alınır, yeniden basılabilirdi. Özdemir'e «Basabiliriz.» dedim. «Roman 36 bin liraya çıkar. 20 bin lira Yılmaz katkıda bulunur. 16 bin lira ile emeğimizi biz koyarız. Kitap tutar, satılırsa, 20 bin lirayı geriye verir, her dörtbin baskı için beşbin lira da telif hakkı öderiz. Bundan sonraki baskıları da Dost Yayınları'nın olacak. Romanı tutturamazsak onun parası ile bizim paramız ve emeğimiz gitmiş olur. Yılmaz, önerimizi öğre-

nince uçağa atlamıŖ Ankara'ya gelmiŖ. Sanatsevenier'de buluŖtuk. Yanında tanımadığım iki kiŖi vardı. Semadan öğrendim, fedaileri imiŖ Yılmaz Ŗartlarımızı kabul etmiŖ, orada içtik, kutladık. Yalnız bir noktaya itirazı vardı. Roman tutarsa 20 bin liranın geriye verilmesine, ayrıca telif hakkı ödemesine karŖı çıkıyordu. «Olmaz.» dedim. «bakarsın bu kez roman tutar, biz de sanatçının hakkını yemiŖ oluruz.» Yılmaz habire, «Abi, sen bana 50 lira ver, onu çerçeveletip duvara asarım. Ben, 400 bin lira bir filmden alıyorum. 50 lira yazımdan ilk telif hakkım olur.» diyordu. «Olmaz. O zaman romanını basamam, kusura bakma.» dedim, kesip attım. «Ne yapalım, öyle olsun.» diyerek kabul etti. Bir hafta içinde, ilk 5 bin lirayı gönderecekti. Hemen iŖe baŖladık. 10 gün sonra, gece yarısına doğru eve telefon etti. «Abi, nasılsın?», «Ne olsun, iyilik sağlık. Romanın diziliyor.», «İçkin var mı, gelebilir miyiz?», «Buyur, gel.» dedim. Yanında birkaç kiŖi de vardı. «Demek dizgiye verildi abi?..», «Kolonları gösterdim sana.», «Bundan sonra baŖka romanlarım, senaryolar hepsi Dost Yayınları'nda çıkacak. Basarsın değil mi abi?», «Basarız, neye basmayalım! Hele bunu bir baŖaralım, gerisi kolay.» Sabaha yakındı gittiler. On, onbeŖ gün kadar sonra, saat yarımında gene telefon etti. Geldiler. Bu kez yanında Raik Almaık, Ŗeref Gürsoy vb. vardı. Sabaha yakın gittiler. İlk beŖbin lirayı Özdemir gidip havaalanından alıp getirdi. Gerisine bonolar göndermiŖ. Sonra dostum Mahmut T. Öngören daha küülmüŖ, süreleri uzatılmıŖ bonolar getirdi. Öbürlerini daha önce geriye aldirtmiŖti. Böyle de olsa yapılacak baŖka birŖey yoktu. Kitap ıktı, gazetelere ve radyoya bol reklâm verildi. Radyo reklâmını özellikle Yılmaz istemiŖti. Fakat kitap bir türlü satılmıyordu. O sıralar İstanbul'da düzenlenen Yunus Emre seminerine ađrılmıŖtım. Öğle tatili sırasında topluca yeme-

đe gidiyorduk. İlk kadehten sonra konuyu romana getiriyordum. Gördüğüm Ŗuydu : Çoğu eleŖtirmenin yazar olarak Yılmaz'a güveni yoktu. Bunu açıkça da söylüyorlardı. Sinemacı yeri ayırıydı. Üç ay aradan sonra roman üzerine yazılar çıkmaya baŖladı. Gene de önemli bir satıŖ olmuyordu. Orhan Kemal roman armağanına kitabı aday gösterdim. Bunun kulisini yapmaya alıŖırken Yılmaz tutuklandı. Romanın satıŖı biraz oynadı. Arasıra DemirtaŖ Ceyhun'la buluŖtuka sakalaŖırdık. «Nasıl oluyor abi! Ben bu kitapla battım, sen satıyorsun.», «Bana basarken sormadın ki. Sorsaydın nasıl olacağını sana söylerdim. Yayımılık bu, mi-marlığa benzemez.» der gülüŖürdük. Bir seferinde o da bu romanın basım iŖine nasıl girdiğini, nasıl bu duruma düŖtüđünü acı duyarak anlatmıŖtı. «Boynu Bükük Öldüler» Orhan Kemal roman

ödölünü kazandı. Arkasından Yılmaz'a Altın Koza film armağanı verildi, bir gün sonra da jüri bu kararını geriye aldı. Bu olaylar satıŖ üzerinde etkisini göstermeye baŖladı. Avukat Ali YaŖar dostum, bir Ankara'ya geliŖinde: «Yılmaz, romanda düzeltmeler yapacakmıŖ, Salim abi, ikinci basımını Ŗimdilik yapmasın, diyor.» dedi. Ben de: «Ona selâm söyle, romanda yapılacak önemli bir deđiŖiklik yok. Yeni birŖeyler yazmaya baksın. DıŖarı çıktıktan sonra düzeltir, Ŗimdi oyalanmasın.» karŖılıđını verdim ve ilk ödemede bulundum. Sonraki ödemeler ekle eŖi, FatoŖ Pütün adına yapıldı. Bir seferinde eki FatoŖ Güney, diye yazmıŖım. Banka tanıdığı için parayı ödemiŖ. Bir geliŖinde Ali YaŖar anlatmıŖtı. Romanın 2. basımını yaptığımda 12 Mart'ın en ağır baskısı sürüyordu. Depolarımız basılıyor, yasak olmayan kitapla-

SusuŖum Ay BakıŖı

AteŖ olur yalanlarım üzmemek için
arpık bacakların birleŖtiđi tüy
Karanlık kuyudur uyanmaz
Tüylene miŖ bölümlerde susuŖum ay bakıŖı
Ayıp yoklayıŖlardan geçin az.

Yüzü görünür kıvrandığı ter içinde
İpekler kaynatır kıvranımlarım ben
Düzlere herŖeyden önce sevinince
ınar gölgeleri suyun akıŖı
KoŖar gelir beynime yerleŖir serince.

İğrenme yok daldır çıkar ukur
Erguvan bir perdenin arkasındayız
DikiliŖine yumul sürtele dolsun
SusuŖum durgun deniz nakıŖı
Olmadı iyi sok kan vursun.

Öyle demedim ben dur de önüne
Oralardan bakıŖları döndür
GüneŖ doğuyor hem yeter izme
Seherde susuŖum dalgın bakıŖı
Söndü tutmaz bir daha üzölme.

Koray Küçükemiroğlu

rımız götürülüyordu. 12 bin, 7 bin, 5 bin. 2 bin 500 dört seferde götürmüşlerdi. Romanı depoda buldurmuyordum. Bir kere alıp götürürlerse, ondan sonra yasak kitapmış gibi sıkıyönetim içinde bir daha basılamaz, böylece de geçecek zaman içinde unutulur giderdi. Matbaanın kâğıt deposunda, kırımı yapılmamış durumda duruyor, gerektikçe kırılıyor, harmanlanıp kapak geçince beşyüz alıyor, elde tutmadan dağıtıyordum. Bazan, matbaanın dolu günlerine rastladı mı almam gecikiyor, birkaç gün yok satıldığı oluyordu. Bazan da 500 kitabın dağıtımını matbaada yapıyordum. Kitabı kaptırmamak için bunlara katlanmak gerekiyordu. Bu da yayımcı olarak görevimizdi. Bir yandan da işportadaki basımı da satılıyordu. 3. basımına geçeceğim sıra, avukat Doğan Tanyel, telefon etti, görüşmek istediğini söyledi: «Müsaait bir gününüzde ziyaretinize gelmek istiyorum.» dedi. Bizim işyerinin Çankaya'da bulunduğunu, onun ise çok merkezi yerde oturduğunu, benim gitmemin daha kolay olacağını söyledim. Gideceğim günü ve saati kararlaştırdık. Gittim. Yılmaz Güney'in «Umumi Vekili» olduğunu ve işleriyle ilgilendiğini söyledi ve: «Herkes Yılmaz'ı borçlu çıkarırken sizden eşine para gidiyormuş, nedir bu anlayamadım.» dedi. «Romanını basarken 20 bin lira katmıştı. Onu ve telif hakkını ödüyorum.» «Aranızda yazılı bir anlaşmaya raslamadım.» «Evet, yazılı bir anlaşma yok ama, sözlüsü var.» «Allah Allah..» dedi. «Birisi geliyor, falan yerde, falan gece benden 86 bin, bir başkası, falan yerde bir gece benden 40 bin lira ödünç almıştı, diyor. Yılmaz'a soruyorum, 'ben hatırlamıyorum. Öyle diyorsa ödeyin' diyor. Ben de ödüyorum. Seninki ise tersine, sen gönderiyorsun.» Durumu başından sonuna kadar anlattım, not aldı.

«İstersen.» dedim, «Özdemir İnceyi'de getireyim, bir de onu dinle. İşin içinde bir tek o var.» «Gerek yok. Size itimadım var. Yalnız bir anlaşmaya bağlayalım, haber verir, gelir imza edersiniz.» dedi. Ben de, «Olur.» dedim. Üç gün sonra telefon etti, gittim. Hazırladığı anlaşmayı okumadan imza ettim. Sonra konuşurken bir madde gözüme ilişti. Romanın iki baskı yapıldığını, 3. basımın buna ek olduğunu ifade ediyordu. Anlattıklarımın ve konuştuklarımızın böyle olmadığını, romanın tüm baskılarının Dost Yayınları'na ait olduğunu, ama şu anda içeride olan bir kişinin arkasından bunu tartışmayacağımı söyleyerek, «Nasıl olsa yakında çıkar, konuşmalarımızı hatırlayınca bu anlaşmayı saymaz.» dedim, güvenerek. Ona da ödemede bulundum ve bir makbuz aldım. Daha sonraki ödemede kendisini bulamadığımı, bir banka ne-sabı verirse oraya daha kolay ve zamanında yatırılacağını söyledim. Sonraki ödemeler Bankaya Yılmaz hesabına yatırıldı, 4 bin olarak 3. basımdan elimizde 2.500 kadar varken bir de baktık ki Bilgi Yayınları'nda roman çıkıverdi. Romanın ilk basımının üzerinden birbuçuk yıl geçtikten sonra avukatının isteği ve benim anlatmam üzerine anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmanın üzerinden 5 ay geçmişti ki, Yılmaz Güney'den bir protesto geldi. Romanın 72 bin basıldığını iddia ediyor ve 200 bin lira telif hakkı istiyordu. Beğendiniz mi?..

5. Son yıllarda, uzmanların deyimiyle «ihracata dönük» yayım çalışmaları yapmaktasınız. Bu alanda şimdiye kadar neler yaptınız ve neler yapmayı tasarlıyorsunuz. Neden böyle bir yol seçtiniz?

— Biliyorsunuz daha önce kart yayımına başlamıştık. Bir Yayınevi'nin, özellikle bizim ülkemizde yan geliri olacak, başka bir türde de işi olmalı. On yıl kadar önce

ilk kartları çıkarmaya başlayınca dostum Fethi Naci'ye de yollamıştım. Sonra, «Bu Salim Amca ne yapıyor?» diye düşündüğünü söylemişti. 12 Mart döneminde bu düşüncesinin karşılığını bulmuş olmalıydı. Bir gün: «Şimdi anladım.» dedi. Yayınladığımız 260 kadar Türkçe kitaptan sonra tüm yayınevlerinin sonunu parlak görmüyordum. Bir ülkenin yarı insanı okur-yazar değilse, ortaokulda % 16'ya, lisede % 8'ze ve üniversitede bu öğrenim % 3'e düşüyorsa, devlet de yazın ve sanata sırtını çevirmiş ise çekiver kuyruğunu... Yayın dünyasının her zaman tökezlemesi olağan sayılmalı. Peki ama, bu çileye bizim yaşımız nereye kadar dayanacak? «En iyisi gençlere yer açmalı.» dedim. 35 yılda —kendim yayımladığım 'Kafasını Törpüleyen Adam' adlı hikâye kitabımı bu işe başlamanın başlangıcı sayarak— elde ettiğim teknik bilgi ve birikimden yararlanmanın zamanıdır, dedim ilk İngilizce Minyatür 'Turkish Miniature Painting', arkasından gene İngilizce 'Karagöz', daha sonra: 'Turkish Dancing' kitaplarını çıkardım. Biraz sermaye çıkınca Minyatür ve Karagöz'ün Fransızcalarını bastım. Bu arada da 35x50 boyutunda, içinde 6 poster ve beş dilde küçük bir minyatür tarihçesi bulunan minyatür albümü çıkardım. Türkiye'de yabancı dilde yayım yapan bir yayınevinin bulunduğunu dünyaya duyurmak, kolay iş değil. Ama zor işlerin de, çok ağır da olsa yavaş yavaş başarıya ulaştığını görmekte ayrı bir tat var. Şimdi üç dilde bir Nasrettin Hoca hazırlamaya başladık. Belli bir program içinde arkasından başkaları gelecek.

6. Bunca yıllık yayımcılıktan size kalan ne Salim Amca?

— Sıkıntılı, yorucu, savaşmayla geçen bir otuz yıl... Ama dostluklar, arkadaşlıklar, sanat dolu bir yaşam. Yetmez mi?

Sağır Batak

Kaya Öztaş

Düşmüş batağa, nice yıllardır gerçeğe sağır
Çırpındıkça gömülür ölümün ötesine şu özgür düşüncemiz!
Yer ve gök birleşir bencilliğin sustuğu yerde

Elde şarap, dilde türkü bir olur!

Bu susmuşluk, bu durmuşluk, bu kahrolmuşluk
Sezmez bakar körlüğüyle tanrısal bir öfkeyi
Başsız gövdeler dolaşır, ışık tutar karanlık
Bu çağ susar, çağlar çağlar bir olur!

Salkım saçak bulutlardan düşün toprağa yağmur
Ürpersin gecenin en kutsal anında zaman

Sessiz ve derinden
Sessiz ve derinden
Sessiz ve derinden
Ki o an

Ak savaş alanında kan güvercin bir olur!

Bir açar ya ak tomurcuğu özgürlüğümüzün
Duyar bağınaz ülkelerin sağır sultanı
Özlemimiz bir deniz, okyanuslar boğar da
Vurur diri kıyıya dalga köpük bir olur!

Uyumaz bin geceden sonra bir gece daha
Her çağa başkaldıran binbirinci gecemiz
Kalkar ve çığner karayı o ak sezgi, töresel
Çığner ki düşlerimde düş ve gerçek bir olur!

Ve fışkırır gecenin dört bir yanından
Korkulu düşlere kanmamış tanlar!

taşlama

Muzaffer İzgü

Soru Sorulmasına Kızan Toplum

Kitapta bilge şöyle diyordu :

«Soru sormasını bilen toplum yücelir.» Düşündüm, doğru. Şayet toplumumuzun yücelmesini istiyorsak, soru soralım, durmadan soralım ve yanıtını alalım. Bunu okuduktan sonra çocuklarımı da uyardım :

— Çocuklar, soru soracaksınız, müdürünüze, öğretmenlerinize durmadan sorun!

Ben de sokağa çıkar çıkmaz, ilk iş bizim bakkallar sordum :

— Niçin pirinç yirmi beş lira? diye

Adam durdu, başını kıvrırdı, ters ters baktı. Ama ben kafama koymuşum ya, toplumumu yücelteceğim, bakkala soruyu yineledim. Adam :

— Ulan, dedi, em borca alırsın, aldığın zaman iki yüz elli gram pirinç alırsın, sonra borcunu da zamanında vermezsin, sonra gelir burada bana hesap sorarsın...

Rezil oldum onca insanın içinde. Ama kafama koymuşum bir kez, toplumumu yücelteceğim. Otobüs geç geldi. Hakkım değil mi sormak? Sordum da Adam direksiyonun başından kalkıverdi, tuttuğuyla beni kolumdan otobüsün kapısından kaktırıverdi. Şoföre iki iri yarı adam da yardım ettiler. Ardından da ne dankalıklığı, ne salaklığı, ne de ukalalığı bıraktılar. Çantamı yerden aldım, bir dolmuşa atladım. Şoför fasır fasır sigara içiyor, oysa ki yazılı orada, «Sigara içmek yasaktır.» Şimdi hakkım değil mi soru sormak? Sordum:

— Yasak olduğu halde niçin sigara içiyorsunuz şoför bey?

— Keyfimin kâhyası mısın ulan?

Yarım sigaranın ucuna yenisini ekledi, dumanını yüzüme savurdu. Yolcular hep bana kızdılar. Vardım daireye. Önüme koymuşlar kocaman bilançolar, inekler bu yana yazılacak, öküzler bu yana yazılacak, herbirinden onar nüsha çıkacak. Olur mu hiç? Niye yücelmesin ulusum? Haydi dosdoğru müdürün yanına çıktım.

— Beyefendi niçin biz ineklerle öküzleri bir araya yazmıyoruz, hem niçin on nüsha birden çıkarıyoruz?

Adam belki de yaşamında ilk kez memurunun böyle bir sorusuyla karşılaşılıyor. Renkten renge girdi, karardı morardı, eliyle çık işareti yaptı. Ama ben kafama koymuşum, ulusum yücelecek... Sorumu yineledim. O zaman bağırdı işte müdür:

— Çık ulan dışarıya, bana bu buyruğu verenlere ben soruyor muyum niçin on nüsha diye?

— Sorun efendim. Soru sormasını bilen toplum yücelir.

— Seni ben bir topun ağzına koyarsam, deli herif!..

Aldım mı ağzımın payını? Pekiyi ama şu Ayten hanım da, niçin böyle boyanır, koyu pembe duvar badanaları gibi. Soralım bakalım:

— Ayten hanım, niçin böyle çok boyanıyorsunuz?

Hay sormaz olaydım, hay dilimi eşek arıları sokaydı da... Amanın, ben neymişim, zaten ırz düşmanymışım, ama Ayten hanım benim bildiğim kadınlardan değilmiş, kendine bakmalıymışım, her kuşun eti yenememiş, şayet bir tutarsa ağzımı cart diye ortadan ikiye ayırmış. Ağzımı ayırmadı ikiye ama, uzun topuğuyla kafamı deldi attı. Daire ayağa kalktı. Bununla kalsam ya, tuturdum arkadaşların arasında, başladım «Niye fikir özgürlüğü yok?» demeye. Vardı yoktu, hop akşam üzeri iki müfettiş, onlar bana soru sormağa başladılar. Ama ben koymuşum kafama bir kez, ulusumu yücelteceğim. Ben sorular sormağa başladım müfettişlere. «Beyefendi burada biz sorarız.» «Yahu hep siz soruyorsunuz, ama ulusumuz yücelmiyor, şimdi sıra bende ben sorayım bir...» Adamlar, sorduğumuz sorulara yanıt vermiyor diye tutanağı tuttu gittiler. Akşam üzeri yeldayım, polisler birilerini copleyıp duruyorlar. Hah işte, tam soru sormanın zamanı, tam ulusu yüceltmenin zamanı :

— Sayın memur bey, niçin copleyorsunuz arkadaşları?

Tak tak, kafama yıldırım gibi iki cop indi.

— Sayın...

Dört cop daha indi. Az sonra ikisi oldu fındık, ikisi ceviz. Kızgınlığımdan meyhaneye gitim. İçerken birine bir soru sordum, iki tokat yedim. Çıkarırken meyhaneciye bir soru sordum, ardıma kocaman bir tekme yedim. Haşat oldum o günü eve vardım, kapıda karım sordu :

— Nerede kaldın?

Bağırdım :

— Ulan sana hesap vermek zorunda mıyım? diye.

Ha çocuklar mı, onlar da, biri öğretmeninden dayak yemiş soru sorduğu için, birini de disiplin kuruluna vermişler. Karım mı, karımı da üyesi bulunduğu dernekte tartaklamışlar bir güzel, saçını başını yolmuşlar.

Duran Yılmaz'dan Bir Öykü

Yıkımcılar

Ahatlının gecekondularını tatlı, ılık bir kış güneşi ısıtıyordu. Güneşin yer yer kuruttuğu yolun kuru yerlerinde oynayan çocuklar çamura belenmişlerdi. Bağırtiları ortalığı çınlatıyordu. Oradan buradan buldukları çirpilerin yalımında ısıttıkları sularda çamaşır, bulaşık, çamura belenmiş çocuklarını yıkayan kadınların çocukların çığlıklarına aldırtdıkları yoktu. Kentin çok dışında, çalıkların bitişiğindeki gecekondu mahallesi, yıldıya bırakılmış yaşlı ve hasta bir atın güneşte uyuklayışı gibi durgun ve kendi başınaydı.

Taş, cam kırıkları, çöp öbekleri ve su dolu derin çukurlarla kaplı yollarda oynayan çocuklar ansızın sustular, her biri yerinde çakılıp kaldı. İri ve demir kamyonlardan radyo tamircisi Ramazan Baykurt'un gecekondusunun tam karşısında elleri kazmalı, balyozlu, halatlı, resmi giyimli, iri postallı ve miğferli adamlar hızlı hızlı iniyorlardı. Çocuklar adamları görmüşlerdi. Bir tuhaf korkuyla onlara bakmaya başladılar. Arkadan gelen kamyonlardan da bir manga candarma hızlı ve sert hareketlerle pat pat yere atladılar; bir çirpıda tüfeklerini omuzlayıp sıra oldular.

Korku ve suskuya gömülü bekleyen çocuklardan birisi:

«Yıkımcılar,» diye mırıldandı. Sonra birden fırlayarak gecekonduların arasında kayboldu.

Onu gören öteki çocuklar da ayaklarını taşlara, çamurlara vura vura rasgele dağıldılar. Çocukların gürültüleri de kaybolunca korkulu bir suskuya gömüldü Ahatlının gecekonduları.

İkili koalisyon istifa eder etmez Vali Hüseyin Bey, ayrılan hükümeti seçimde oylarıyla destekleyen gecekondululara, 'akıllarını başlarına toplatmak' için göndermişti yıkımcıları. Gerekçesi de gecekonduların Vakıf arazisine kurulmuş olduğuydu.

Kendilerini büyük ve güçlü gösterebilmek için kasılıyorlardı yıkımcılar. Arkalarındaki candarmalar da güçlülüklerinin en açık belirtisiydi.

Az önce kaçışıp dağılan çocuklar-her yoksul çocuklarının yaptıkları gibi-korkuları dağılınca kuşkuyla gözlerle köşelerden yıkımcılara bakmaya başlamışlardı. Kimlerin evini yıkacaklarını bilmemelerine karşın içlerinde bir kuşku, korku, ızdırıp vardı: Kışın bahara henüz devrilmeye meylettigi şu günlerde işlerinin çetin olacağını sezinliyorlardı çocuk a-

killarıyla... Bu yıkımcıları evlerine ,sıcak uykularına, sevinçlerine kim musallat ediyordu. Onlara babaları, anaları ne kötülük yapıyorlardı da dönüp dönüp kulübelerine saldırıyorlardı. Bunun nedenini bir türlü bulup çıkaramıyorlardı.

Yıkımcılar postallarını taşlara vura vura yıkım aletlerini sürüyecek, çalımla yürüdüler. Radyo tamircisi Ramazan Baykurt'un gecekondusuna yaklaştılar. Karısı hemşirelik yaptığı hastaneye, Ramazan da sabahın erinde tamirci dükkanına gitmişti iki çocuğunu kentten ortasındaki okullarına götürdükten sonra. Böyleydi Ramazan; saat altıda küçük motosikletin arkasına hanımını alır hastaneye bırakır; döner, çocuklarını okullarınab ırakır, nöbetçi olduğu gecelerde nanımını almaya çıkardı. Tamirci dükkanında pek az kalırdı... Bu küçük, kutu gibi kondu beş senenin ürünüdü, onun da kapıları, pencereleri noksandı daha. 'Baykurt' soyadıysa çok yöneticilerin, polislerin ve kötü partizanların tepkilerini çekiyordu...

Sahipsiz gecekondunun pencere seviyesinden, sivri kazmalarıyla fırdolayı bir karış eninde kuşak gibi açtılar, oyduklar. Sonra geri çekildiler. Elleri kancalı sırtlar, halatlar olanlar yaklaştılar. Çatının çeşitli yerlerine kancalarını ve halatlarını taktılar. Hep

birlikte asıldılar. Gecekondu ilkin direndi. Çocuklar buna sevindiler. Ama sonra dayanamadı, sallandı. Kazmacıların açtıkları oyuktan bel vererek çatı içeri çöktü. Korkunç bir gürültü patladı. Köşelerden bakışan çocuklar bu korkunç gürültünün verdiği korkudan yüksek sesle ağlaşarak kaçmaya başladılar. Gürültünün ardından toz bulutu direklendi. Ahatlı'nın ta öte ucundan görüldü bu toz bulutu.

Kaçan çocuklardan birisi gecekonduyunun önünde çamaşır yıkayan Sefer gelinin çamaşır leğenine dolaştı, yıkanmış çamaşır ile birlikte leğeni sürükleyip çamura devirdi. Sefer gelin önce çocuğun kaçtığı yöne baktı öfkeyle. Sonra kaçıp geldiği yöne, ardından kovalayanı görmek için baktı. Gecekondu yıkıldığındaki gürültüye aldırılmamıştı. Sık sık oluyordu böylesi gürültüler. Yeni bir yoksul ev konduracağı yerdeki bir yoksul

ev konduracağı yerdeki bir taş dinamit atmış olabilirdi. Karşıdaki gecekonduyun çatısıyla bile direklenen tozu ve evine doğru gelen yıkımcıları görünce durakladı. Birden bir bulantı geldi, öğürdü.

«Gene, gene mi valinin buyruğu? Ah şu kırmızı burunlu, gök gözlü/göçmen kılıklı vali.. Ne bileyim bizim gibi evsiz, yurtsuz kaldığın günü bir gören olur mu? 'Belediye başkanı yıktırdı' diyecek evlerimizi yıkıp da. Burası şehir dışı, bir köy; belediyenin nesine gerek... Ah! Gene mi?» diye ağlamaya başladı.

Üç ay olmuştu kocası askere gideli Üç yaşındaki oğlu kapının eşiginde oynuyordu. Beş yıllık evlilik hayatlarında aynı valinin hismine ikinci kez uğruyorlardı. Dökülen çamaşırını topladı, ala çamurlu leğene doldurdu.

Kocaları ekmek parası için fabrikalara ve kente dağılmış olan, Ahatlı'nın besinsiz, kuru yapılı kadınları radyocu Ramazan'ın evinin yıkıldığını duyunca yıkımcıların çevrelerine toplanmışlar, habire diş biliyorlardı. Ah şu yıkımcılar ellerine bir düşseler! Kıtır kıtır yiyeceklerdi. Ah bir düşseler!..

Sefer gelin, ne yapacağını şaşırılmış bir durumda, yokluğun, ezilmişliğin verdiği teslimiyetle, kendilerine yaşama hakkı bile vermek istemeyen güçlülerin şimdilik yarattığı yazgısına teslim oldu. Yaşlı gözleriyle bunca emek, bunca umut verdiği evini kucaklamış, son vedalaşmasını yapıyordu. Dilinin, damağının, damarının kurduğunu duyuyordu. Ne kadar kötüydü bu egemen ve güçlü insanlar... Ancak bunu düşünebiliyordu Sefer gelin.

Ali Yüce

Bayram Görüşmeleri

Bilmezsiniz

Ben sizin Cafer eniştenizim
Hiç kimseyle evlenmeden
Enişteniz olduğumu
Nerden bilecektiniz
Çocuktunuz o çağlarda
Şimdi de çocuksunuz
Ne bileceksiniz

Ağzımla söylüyorum
Ben sizin Cafer eniştenizim
Çocukken futbol oynardık
Aynı takımdaydık kiminizle
Bütün gün kovalardık çaput topu
Ana avrat söverdik birbirimize
Yensek de yenilsek de
Her maçtan sonra ağlardık
Şimdi gene öyleyim ben
Bakmayın güldüğüm

Unutmayın olur mu
Ağzımla istiyorum bunu sizden
Ben sizin Cafer enişteenizim
Ufak tefek kusurlarım varmış

Varsa da yoksa da inanmayın
Birbirinden yakarım sigarayı
Sesim soluğum kurum
Taşım toprağım alkol kokarmış

Hem inanın hem inanmayın
Bir yerlere gidin yarın sabah
Gerekirse birkaç gün dönmeyin
Bana selam salın uzaktan
Alsam da almasam da salın
Hangi denizde boğuldum ben
Ne bileceksiniz
Mavi bir su yapmışlar
İçine tuz amışlar
Deniz gibi görünür uzaktan
Aman ha yaklaşmayın

Yeşil bir su yapmışlar
İçine kuş atmışlar
Bahar gibi görünür uzaktan
Aman ha inanmayın
Ev ekmek çocuk avrat
Kaçımız sağ kaçımız ölü
Hangi türküler sevilir bizde
Ben hangi dağda vuruldum
Ne bileceksiniz
Ama biliyormuş gibi yapın
Ben sizin Cafer eniştenizim
Aman ha aman unutmayın

Bunu saymam gene buyurun
Ay ne cici kız bu böyle

Analarının toplanmasıyla yüreklenen çocuklar, evleri yıkılanların geceyi nasıl geçireceklerini düşünüyorlardı. Daracık evlerinde onlara da bir yer arıyorlar, ama bulamıyorlardı. Çünkü kendileri üst üstediler. Gözleri korkudan iri iri açılmış ağlaşan arkadaşlarına bakıyorlardı.

Yıkımcılar Sefer gelinin evine saldırıya geçtiler. Sefer Gelin gözlerini kapatarak «ay!» diye bir çığlık attı. Bu çığlık, bekleyen kadınları keder uykusundan uyandırdı. Birden hareketlendiler, yere eğildiler. Ellerine ne geçtiyse yıkımcıların üstüne yağdırma-ya başladılar. Yıkımcılar oldukları yere çomeldiler, yarıya dek yıktıkları duvarın dibine sığındılar. Açıkta kalanlar elleriyle kafalarını sakınıyorlardı. Yoksul ellerin savunma mermileri, taşlar havada birbirlerine çarparak dağılıyordu. Akli eren çocuklar da katılmışlardı bu saldırıya. Her ağzından bir ses, küfür çıkıyordu..

Candarmalar birden kesik ve sert hareketlerle süngü taktılar, yıkımcıların safında saldırıya geçtiler. İkinci Ahatlı'nın çocukları bozguna uğradılar; sonra analarda bir duraklama, ikirciklenme başladı. Candarmaların süngüsün-

den ürken öndeki analar birden gerilediler. Arkadakiler ileri ileri veriniyorlardı. Bu iki güç arasında kalanlar kötü bir korkuya kapıldılar. İşte bu hal onları daha çok kızdırıyor, daha çok direniyorlar ve bir Ortaçağ meydan savaşında çembere alınmışçasına korkulu haykırıyorlardı.

«Askerler! Askerler! Size bir kötülüğümüz yok bizim. Biz evlerimizi koruyoruz. Askerler!»

«Seferin kocası da sizin gibi asker!»

«Candarmalar! Bize yardım edin!»

«Evlerimiz, candarmalar.. evlerimiz!..»

Askerlerle çatışmanın başlarına neler getireceğini biliyorlardı. Bağırma bir yandan onları etkisiz duruma getirmek için; bir yandan da korkularını açığa vuruyorlardı istek dışı.

Ama boşunaydı. Candarmalar henüz anaların çirpimlerinin asıl nedenini kavrayacak düzeyde değildiler. Onlara 'emre itaat' öğretilmişti. Bir kaç mavzer patlaması yoksulluğun, ezilmişliğin ve sahipsizliğin korkusunu, suskusunu bir anda geri getiriverdi: Çoğu yerde olduğu gibi yoksullar, bir anda bozguna uğramışlar, kaçıyorlardı.

Candarmalar bir çevirme hareketiyle yüz kadar kadın ve çocuğu çembere aldılar. Cemseye ite, kaka doldurdular. İçlerinde Sefer Gelin de vardı. Üç yaşındaki oğlunu almasına bile izin vermemişlerdi. Çocuk, anasını götüren cemenin ardından çıplak ayaklarıyla ağlaya, ağlaya koşuyordu. Bu karışmada ona sahip çıkmayı akıl eden olmamıştı.

Öğle sonuna doğru, çocuklar ve kadınlar kırmızı burunlu valinin kazandığı meydan savaşının tutsaklarını bekliyorlardı. Çok geçmeden üç cemse göründü yolda. Tutsaklardan hiç kimse yoktu. Hep candarmaydı inen Candarmalar yıkılacak evi sarıp gecekondulu analardan ayırıyorlardı. Sefer Gelinin evinin kalan kısmını da yıktılar. Tam bu sırada bazı konduların çatılarında athı bayraklar dalgalanmaya başlayıvermişti. İşte bu konduların önünden geçip gidiyorlardı yıkımcılar. Bu bayraklar o gecekonduları yıkımdan kurtarıyordu...

Ve Sefer Gelin'in üç yaşındaki oğlu, anasına yetişemeyeceğini anlayınca dönüp gelmiş, evlerinin yıkıntısı üstünde, iki yumruğu da gözlerine dayalı, bağıra bağıra ağlıyordu kış akşamının soğuk alacakaranlığı çökerken...

Noktalama

— II —

Nusret Kemal Otyam

Büyük şehrin caddelerinde
Ağaçlar uzanır boydan boya
Ne meyvası biter bu ağacın
Ne dalında kuş yuvası
Serçeler üstünden uçarlar tutkularıyla
Serçeler üstünden uçarlar
Sezinlerler patlayacak tüfeği
Görürler yukarlardan tabancayı bıçağı
Yuva yapmaz bu ağaçlara kuşlar

Bir nokta koy buraya

Kurşun öksürük gibidir bir anda
Bir patlar yankılanır
Ve yüreğine saplanır
Kurşun hançer gibidir delikanlım
Kın taşır ölüm taşır allanır

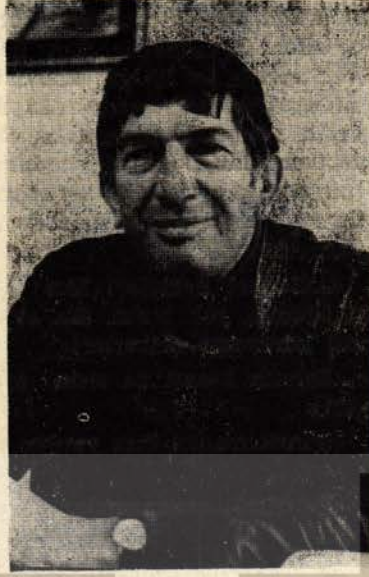
Kurşun türkü söylemez delikanlım
Duyarsız bir çöl bitkisidir o
Ana yüreğinde ağıtlanır

Bin nokta koy buraya

Ve yukarıya bir gökkuşağı çiz Memetçe
Yedi renkten oluşan çiçek çiçek
Dikenleri batmasın ellerine
Yetesi olur gün gelince ölümlerin ağıtların
Gün gelince bu işkence bitecek
Pınarında çağıl çağıl al kanlar
Tüm verimiyle yirmi yaşın
Tüm inancıyla doğada bir yaşamın
Ölmüş eller ileriye uzanacak
Kısır samian topraktan
Nice tohumlar fışkıracak
Güneşin yumruğuna kapama gözlerini
Duyacaksın mezarında yığınların sesini
Kulak ver çağlayanca

Gayrı nokta istemez

Sükran Kurdakul Yaşam Öyküsünün İlk Bölümleri

Kendimi tanımaya başladığım yıllar oyunda, okulda, derste, yemekte, gezmede, uyku boşluğuna düşende kafamın büyük, vazgeçilmez bir sorunun kapsamına girdiğini anımsıyorum.

— Benim babam nerede?

Yorgun olmadığı zamanları kollayıp anneme sorardım:

— Anne yavu, doğrusunu söyle bana. Nerde benim babam?

Zavalı anam, yutkunur, gözlelerini kaçırırdı benden.

— Antalya'da..

— N'apıyor Antalya'da? Neye hiç gelmiyor?.

Sanırım sekiz yaşlarındayken, annemin, teyzemin, ağabeylerimin yanıtlarındaki gerçeğin özünü «konsol»u karıştırırken elime geçen bir gömütlük resmi anlattı bana.

1928 temmuzunda, ben bir yıl dört aylıkken, babam Binbaşı Mehmet Salih Şehremi Antalya'da toprağa verilmişti. Kaç cephenin savaşçısı olduğunu neden sonra öğrendim babamın.

Bu kez sorularım değişti.

— Hangi savaşlara katılmış babam? Dünya savaşında nerdeymiş?

— Trablus'a, Balkan savaşına.. Sarıkamış'a, Sina Çölüne.. Çanak-kaleye..

O savaş yıllarındaki resimlerine bakar bakar, yaşım gelince, küçük ağabeyim gibi Konya Asker Okulu'na gitmeyi düşlerdim.

«Milli Mücadeleye daha Türkiye Büyük Millet Meclisinin örgütlenmesinden çok önce katılan savaşçılardan biriydi Mehmet Salih. Mütarekede İstanbul'da Mim Mim adlı gizli örgütte çalışmış, sonra Ordu'ya gönderilmişti. Bir dönem geldi ki, otuz iki yaşında üç çocuklu dul kalan anam anlatarak yaşadı ve yaşattı bunları. «Yedi ay maaş çıkmadığı için geceleri a-yakkabı dikerek hizmet etti zavalı..» derken anılarda somutlanan kişiyi sevmenin ne demek olduğunu nice sonra öğrendim ben. Ordu ve çevresindeki ulusçu güçleri «emir kumanda zincirine bağlayarak» Ankara'ya göndermekmiş babamın görevi. Sonra cepheye

alınmış. İnönü'lere, Sakarya'ya, kolorduya bağlı vurucu güç olarak örgütlenen bir müfrezenin komutanı olarak katılmış.

Babamın kimliği suretinde gitgide somutlanarak çocukluğuma, ilk gençliğime egemen olan bu tarihsel olaylara bağlı anılarla beslendim ben. Topkapı'da annemin babasından kalan evin bir bölümündeki üç odasında on iki yılım geçti. İlk okulu burada okudum. Babamın arkadaşları, sevenleri vardı çevrede. Harbokulu'ndan öğretmen rıssam Ali Bey.. Emekli süvari binbaşı. Yusuf Bey.. Mim Mim üyelerinden emekli askeri memur.. Aynı örgütün üyelerinden Hoca Ahmet Bey.. Ölümünde cenaze törenine deniz, hava, kara, kuvvetlerinden ayrı ayrı birliklerin katıldığı, Canbaz Mehmet namıyla ünlü, Mim Mim örgütünün temel direği Mehmet Bey.. Babamın arkadaşları olarak bildiğim kişilerdi bunlar. Zaman zaman kimi kahveden seslenir gönlümü alır, kimi ortaokula başlayınca, tramvayda yer verdiğim zaman, yüzüme karşı yazıklandırırdı:

— Hey gidi Baba Salih, kaldır başını da gör..

Ressam Ali Bey, annemin de-yimiyle «evlatlarından ayırmadı» bizi. Çocukluğumun ilk okul evresinde radyo dinlemişsem, benim «Amcabey» dediğim bu insanlar güzelinin evinde dinlemişimdir. Karşılıksız sevmeyi, uzaklara bakmayı, ağaçtan meyve koparmayı, çiçekleri, tanbur sesini, elektrik ışığının rahatlığını, eski İstanbul'un sokak resimlerini, mahzun bayramlarda sevinmeyi, «Amcabey»in insancıl kokulu evinde gördüm, duydum, öğrendim.

Bizim evde annemin üçte bir payı olduğu için kira vermiyorduk ama devletin dördümüze bağladığı 14 lira 40 kuruş maaş, o günkü alım gücüne göre de anca beslenmemize yetiyordu. İçme suyu, elektrik yoktu evde. Giriş katında sokak düzeyindeki büyük odasından kilere, oradan mutfığa geçilirdi. Bayılırdım mutfaktaki kuyudan su çekmeye. Sonra küçük tenekelerle Arpaemini yokuşunun başındaki terkos çeşmesine su doldurmaya da giderdim. O bitmek bilmeyen kış gecelerinde -iki ağabeyim de yatılı okuduğu için- ya bir komşuya giderdik anamla birlikte, ya bir komşu bize gelirdi. İkinci kattan Ahmet Paşa adına yapılan caminin avlusu, medrese odaları görülürdü. Canım sıkılınca cumbaya çıkar avluda top oynayan çocukları seyrederdim. Ama en büyük keyfim ağabeyim okuldayken, çekmeceleri odanın ortasına indirip kitapları dergileri karıştır-maktı.

Bu yılların en önemli olayı Ankara Merkez Komutanı Demir Ali'nin -babam görev başında öldüğü gerekçesiyle- ölüm tarihi olan 1928'den başlamak üzere maaşlarımızı 135'er kuruş «zam» yaptırmasıydı kuşkusuz. Babamın okuldan ve cephelerden arkadaşı olan Demir Ali'nin onca yıl bize haber vermeden uğraştığını söylerdi annem.

Bu olanakla eve elektirik «tesisati» getirildi, çökmeye yüz tutan poyraz yanı onarılıp «galvaniz»le kaplandı. Herbirimize ayrı ayrı

giysiler alındı. On yaşlarındaydım. «Konsol»un bulunduğu odaya çekilip bana nice görkemli görünen «baba resimleri»ne teşekkür etmenin hangi itilimlerden geldiğini bilmezdim. Doğrusu, şimdi de bilemiyorum. Ayrıca, çok küçük yaşlarda kırık dökük dizelere başvurarak, içimi darlaştıran birşeylerden kurtulma istekleri de bu «yetim çocuk» duyarlılığından mı kaynaklandı kestiremiyorum. Ama daha İzmir'e göç etmezden önce Çocuk Sesi, Maceralar Dünyası gibi dergiler bu dizeleri yayımlıyorlardı. İzmir'e yerleşmemizden sonra (1941-43 arasında) Yarım Ay Yedigün gibi «magazin»lerin şiir sayfalarında hece ölçüsüyle yazdığım yine çocuk yaşların ürünlerinde ilk deney dönemini geçirdim.

Bu yıllarda Karşıyaka Ortaokulu'nda son sınıfı, şimdiki Namık Kemal Lisesi'nde ilk sınıfı okudum. Karşıyaka'da Türkçe öğretmenimiz Sabahattin Arıç, gelişmekte olan yeni edebiyat hareketlerini günü gününe izliyordu. Sınıfta Sabahattin Ali'nin hikayelerini okur, toplu tartışmalar açardı. Eski şiirimize meraklı olduğum için Osmanlıca sözcükler kullanmayı se-verdim o tarihte. Hiç unutmam bir «tahrir vazifesi»ne «sen bir molla-dan ders mi alıyorsun?» diye yazmıştı Sabahattin öğretmenim. Lisede tarih öğretmenimiz Ziya Şölen'di. Kaç kuşağın kafasını abur-cuburdan arındırıp bilimsel kazanımlara açık tutan adamdır Ziya Şölen. O yılların okul ve çevre arkadaşları arasında herhalde Cen-

Seni Bekliyorduk

Özer'lere

Seni bekliyorduk niçin geri döndün
Niçin döndün biz çok sık andık
Öyle sık andık, yağmur yağdı, kar yağdı, kimse kalmadı
Kimse kalmadı, kar yağdı, buz tuttu düşler
Düşlere hiç gerek kalmadı, niçin döndün
Git dostum, yalnız bizi unutma yaratırken kendi yollarını
Taşıyamıyor yüreğim artık kendi adını.

Neydi yetmedi yüreğimi koymuştum çıkınına
Koymuştum çıkınına bir tufandan ne kaldıysa
Ne kaldıysa; bir gümüş hançer bütün dostluklara
Hem işi de kalmamıştır galiplerin mağluplarla.
Hem sen kimdin bir yolun bütün hışımıyla
Bütün hışımıyla sokuldun bir evin onarılmış uyumuna,
Git dostum! yalnız bize adını bağışla.

Sen bile ancak anımsıyorsun evden çıktığını
Çıktığını bir evden unutarak yorgun bir Tanrıyı:
Bak, pas tuttu gümüşler, ev çoktan onarıldı
Ne de sıcak tutuyor küllenmiş ocak galiplerin adını
Ne kendi adımızı ve düşlere hiç gerek kalmadı;
Gerek kalmadı sana ne de uzun yollara ve adımıza hiç gerek kalmadı.

Bize adını bağışla

Unutma bizi ve çok erken yenilgimizi yaratırken kendi yollarını.
Senin yolun bir türküdür, bir güzellemedir taşıyamadığımız adımıza.

Gün olur aşar anıları, tanık olur bizim de yaşadığımızı.
Git dostum! Yalnız bize adını bağışla

İskender Savaşır

Şükran Kurtakul (arka sırada tam ortada) hapisane günlerinde

giz (İlhan), Attila (İlhan), Mustafa (Şerif Onaran), Kemal (Bekir Manav), Yıldız (Barkan), Suzan, Kumru (Ormanlar), öğretmen Lütfiye (Güçlü) hanım anıların başköşesinde bulunurlar.

Bu evredeki şiir deneyimlerimi bir kitapçıkta topladığım zaman on altı yaşına yeni girmiştim. «Tomurcuk» adını verdiğim bu kitapçığım çıktığı yıl, artık Tek Parti döneminin Karşıyaka Halkevi'nde şiir okuma olanağı verdiler; bayram törenlerinde kürsüye çıkarıldım. Bu ilişkiler Serveti fünun-Uyanış, Varlık, Çığır, Ülkü, Fikirler, dergilerini izleme ve kimilerinde yazma olanağı verdi bana. Daha önemlisi, onları okurken Partinin abone etmekte sakınca gördüğü başka dergileri tanıdım. Yürüyüş, Yurt ve Dünya, Adımlar, Pınar.. 1944'te yazdığım şiirlerin hem biçimleri, hem içerikleri değişmiş yakın çevre ilişkilerini işlemeye başlamıştım. Dönemin ilgisini çeken Orhan Veli ve arkadaşlarının Garip sonrası çalışmaları bana pek birşey söylemiyordu. Belki aynı yıl hızla Nazım Hikmet'in değişik takma adlarla yayımladığı şiirlerin yörüngesine girmiştim. Dönemin çoğu genç şair adayı gibi Remzi Kitabevi'nin «Dünya Muharirlerinden Tercümelere» dizisini, Klasiklerde yayımlanan birçok Fransız ve Rus yazarının ana yapıtlarını oku-

muştum ama özellikle Çehov, Gorki, Balzac, İstrati'den yapılan çeviriler başucu kitaplarım arasına girmişti.

Kurtuluş savaşı felsefesine, sınıf değiştiren kurtuluş savaşçılarının marifetleriyle, tam anlamıyla ters düşüldüğü yıllardı o yıllar. II. Büyük savaşa girmemiştik ama özellikle büyük kentlerimiz bombaların yaratabileceği etkileri yaşamış gibi kent insanı onulmaz yaralar almıştı. Yıllar yılı fırınların önünde sıra bekleyerek alabildiğimiz «vesika ekmeği»ni yemekten kaşıntılara uğraya uğraya, kırk yaşlarındaki komşu amcaların askere alındıklarını göre göre, karaborsanın etkisini duya duya Nazizmi, savaşı, toplama kampları, Amerikan tröstlerinin uluslararası yapısını, demokrasinin inceliğini kavramaya başlamıştık. Özellikle Fransız vatanseverlerin Nazizme karşı yürüttükleri direnç hareketi ve bu uzun savaşım yıllarının edebiyata yansması Aragon, Eluard, Picasso vb. sanatçıların komünist partisi saflarında doğuşmeleri çağdaş dünyanın günlük basına hiç mi hiç yansımaya sorunları üzerinde düşünmeye zorluyordu bizi.

Ama bizim kuşak, asıl büyük ve ülkemizin geleceği için çok önemli bir sorunu da düşünmeye başladı o yıllar.

Kurtuluş Savaşımızın tarihsel yerini..

Nazım Ustanın Kurtuluş Savaşı Destanının da etkisi olduğunu sandığım bu evrede Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi'nin organlarında da Mustafa Kemal Paşa ile Kurtuluş Savaşımızın, ideolojiye bağlı yadsımlarla değil de, dünya görüşüne koşut nesnellikle değerlendirilmesi, 1940'tan hemen sonra gelen kuşağın gününe ve yakın tarihine daha geniş açılardan bakmasına yol açtı.

Tarihin kendilerine yüklediği göreve ellerini cebine sokarak yan cizen bir seçkinler egemenliğinin simgesi olan CHP'nin yan kültür kuruluşlarından uzaklaşmamızın nedeni buydu bence.

O tarihlerde Milli Korunma Yasasının karaborsaya ilişkin yasaklarını göz göre göre çiğneyen nice küçük orta tacirin bugün dış kapitalizmle bacanak durumdaki ne büyük kuruluşların sahipleri olduğunu biliyoruz. Onlar, o günlerde toplumsal koşulların elverdiği ölçüde bugünlere hazırlanıyorlardı. Köylü nüfusunun büyük çoğunluğu topraksız bırakılmış, feodal kalıntıların saltanat sürdü- de pek geçerli olduğunu sonradan

Kurdakul'un anne ve babası

öğrendiğimiz han-ı yağmadan paylarını almaya baktıkları bir ortamda biz neye hazırlanıyorduk? Paranın satın alma gücünün küçük burjuvazinin okumuş kanadını kazanabilmek için devletlilerin, bürokrasiyi alabildiğine güçlendirmeye çalıştığı bir ortamda, nihayet savaşı felsefesinin «deforme» edilmesine karşın, gerçek kurtuluş savaşının gönüllü erilerine karşı kullanılıp, 141 142. maddelerin güncelleştirildiği bir ortamda bizim savaşım aracımız ne olacaktır?

Kalemin ve birlikte çalışmanın gücünü ilk kez, bu evrede, Naci Sadullah (1909-1975)'in İzmir'de çıkardığı Havadis Gazetesinde somutlanmış olarak gördüm ben. Gazetenin çıktığı basımevinin kapısına irili ufaklı çocuklar birikir. paylarına düşen tomarları kapan soluğu Kemeraltı caddesinde alırdı.

— Mareşal ateş püskürtüyor.. Havadis..

Tan'da, Yeni Asır'da, Akba-ba'da Zahide Samsam takma adıyla yazdığı fıkralarla yeni bir siyasal gülmece edebiyatı yaratan Naci Sadullah, o 35x50 boyutlarındaki iki yaprak gazeteye bu tür manşetler seçiyor, en güzeli hergün dördüncü sayfanın baş köşesine Nazım Hikmet'in Kurtuluş Savaşı Destanı'ndan bir bölüm yayımlıyordu.

Birkaç kasa hurufat, yaşı hareketlerine yansıyan bir baskı makinası, canını dişine takmış bir Cihat Gökçek ve üç dört basım emekçisi, gün yirmi dört saat, o tarihte 20 bin İzmirli'ye Kuvayı Milliye Destanı götürmek için savaştılar.

Dönem gerçekte, liman burjuvazisinin, asker-sivil ara tabaka iktidarına «dur» demeyi kafasına koyduğu dönemdi. İhracat ve ithalat kesiminin kodamanları Aydın'ın fiyakalı toprakağasını önüne almıştı. O da maliye nazırı Cavitler'den aklında kalanlarla Amerikan Bankalarının bültenlerinden öğrendiklerini birbirine katıyor, bir miktar da 1789 öncesi Fransız

düşünürlerini yardıma çağırarak CHP'yi köseyi sıkıştırmaya uğraşıyordu.

— Seçimlere fesat karıştırıldığını yazıyor.. Havadis..

— Adnan Menderes'in konuşmasını yazıyor.. Havadis..

Zavalı Avni Dilligil'in, İzmir Şehir Tiyatrosuna birini ikisini getirmedeği Eşrefpaşalı, Tepecikli, Namazgahlı tütün ve mensucat işçileri olanca varlığı ile kendini sokağa atmıştı. 1946 seçimlerinden sonra «Atatürk Anıtı»nın çevre-

sinde Burhan Belgenin işaretine bakarak CHP iktidarına «yuh..» çekiyordu.

— Biz bunları seçmedik.. Yuuh Biz bunları seçmediik..

Dediğim gibi, dönem, sahiple- rin iktidara tam sahip olmayı kafalarına koyduğu dönemdi.

Toprağın sahibi, fabrikanın sahibi, banka hisselerinin sahibi el ele vermiş, orta tabakanın arslanlarını, kene gibi emdiği, işçi sınıfının sırtına bindirerek yürüyüşünü hızlandırmaya bakıyordu.

Gülen Gözlerinde Acının Çökeleği

Sevgi SOYSAL için

I

ağulu kanıyla uzanan sayrı
ve mutlanmaya gelmiş sürezlerce öteden sevgili
ölüyor gözleriyle
hiç tanımıyor sanki
yıllarca paylaşmamış gibi yaşamı
koşmamışlar gibi çiçek tarlalarına
-diken ekildiğini nereden bilsinlerdi-
kupkuru ağzında dilini gezdiriyor
ayakta sonsuza dalmış sevgili
boyunbağını -belki onun aldığı- okşuyor
düşüyor yanına kolları
uzanıyor saçlarına öyle değildi
hele yüzü hiç
tenindeki karaları görüyor
ve öpüyor uzanıp ağusundan

II

öperim her yerinden
dirisini ağusunu ölüsünü öperim
ve gümüp içime
her gün içimi öperim
başının yeri belli yanımda
hiç bozulmadı
her gece orayı öperim işte
kovarım yalnızlığı dolan içime

III

ağum öpmek istiyor uzan
sonra ölüm de isteyecek belki-
düşün ki bir kıyıdaız karşıda mavi
ellerim saçlarımda saçlarımda ellerin
bir yıldızın kayışı sonra
karanlık ve su sesi
seyredişimiz suda gölgemizi
oturup ağlayışımız kaydığına

Yusuf Alper

list Emekçi ve Köylü Partisi'nin Denizli örgütünü kurma girişiminden ötürü tutuklanmanın üstesinden kolay geldim.

Evet, 1946'nın aralık ayında evden alıp önce I. Şubede tuttular; sonra eski İzmir Cezaevinin Jandarma Karakolunda bir odaya kapadılar beni. İçerde bir adam sızmış yatıyor, ön dişlerinden ikisi eksilmiş, biri asker kaputuna sarılmış okuyordu. Beni görünce başını kaldırdı.

— Geçmiş olsun dedi.

— Sağ olun dedim.

— Hayrola?..

Duraladım.

— Ne yaptında seni attılar buraya?

— Emekçi Köylü Partisini tutuyordum dedim,

— Vay be!.. diye coşkulandı asker.

Gözlerim o andaki gözlerin, o andaki yüzün resmini çekmişti ama yansıtamıyorum. Şimdi. Sesini kısarak.

— Ben de soyalistim dedi, Muğla'ya sürgün alayına götürüldüm.

O denli ısrar etmeme karşın adımı söylemeyen, o tarihteki, asker arkadaşla okuduğumuz romanları konuştuk-Dergilerimizi, yetişmekte olan yazarlarımızı konuştuk. Dönemin başbakanı Recep Peker'in bir tür faşizm geliştir-

— Sendikaların kurulduğunu yazıyor.. Havadis..

Sosyalist savaşımın bizden önceki kuşağı ne biriktirmişse dağıtıcısında yaşama geçirmek için, demogojinin kol gezdiği kentte, sokak sokak, kapı kapı gerçeğin adamlarını aramaya başlamıştı.

— Ahmet, Mehmet, Hüseyin, Bizim sendika dediğimiz, senin ekonomik mücadele örgütün arkadaş.. Uzaktan bakmasana..

— Durmuş kardeşim, görmüyor musun senin patron Demokrat Parti afişindeki «Artık Yeter..» diye kalkan elin arkasına gizlenmiş kuklalarını oynatıyor. Oyuna gelmesene..

Haydar Rifat nasıl çevirmişti «kendiliğinden sınıf» kavramını anımsamıyorum ama, işçi sınıfımız işte tam o dönemdeydi o yıllar. Sokak sokak, kapı, kapı,

fabrika fabrika adam arıyorlardı ağabeylerimiz. Gerçeğin savaşımına katılmaya gönüllü yedi sekiz adam bir araya geldi mi Ahmet (Bilge)'nin yazıhanesinde kurulacak sendikanın tüzüğünü daktilo etmek bana düşüyordu.

Duygusal mıydık? Duygusalдық elbet. Ama öyle sanıyorum ki, bir sevecenliği içinde geliştiriyordu bizim duygusallığımız. Sosyalist mücadeleye mütareke yıllarında başlamış, elbette ki kuram ve eylem gücü sınırlı, iki üç yiğidin çabasıyla bütün mensucat, inşaat, basın işçileri örgütlenip Sendikalar Birliği'ni oluşturduğu zaman, bu duygusallığın, kalemi ve birlikte çalışmayı harekete getirerek, örgüt bilincine dönüştüğünü gördük. Kuşkusuz ilk aşama buydu. Bu aşamada, sanırım kişiliğimin göze görünmeyen öğeleriyle uyumsuzluğa düşmediğim için Türkiye Sosya-

Küflü Eller

Yürür gibi önceleri
Ya da ince bir sızı
Şöyle bir dokunup kayboluverir
İşlitsından ürker de yüregimin
Çeker küflü ellerini kimbilir
Yüregim dağ pençesi
Yaşam tutkusunda kor
Bozkırda soluklanan ağaç
Sanki bin sesli ezgi
Keser yalnızlığını.

Aysun Uğur Kezer

Kurdakul halk kürsüsünde

meye çalışmasına karşın İsmet Paşanın sesiz kalışını konuştuk.

Ertesi akşamüstü çıkarıp şukur şukur kelepçe taktılar bileklerime. Okuduklarım birçok şeye alıştırmış olacak ki, pek umurlamadım. Al-sancak İstasyonunda iki jandarma eriyle birlikte bir kompartımana yerleştik. Biraz sonra büyük ağa-beyimi gördüm. Annemi getirmiş-ti. Mukadder Hanımcığım, babamın ölümünden 18 yıl sonra, bu kez ana olarak yeni bir savaşa katıl-ma zorunda olduğundan habersizdi henüz. Sessiz sessiz ağlıyordu. Duygulanmıştım. Elimden geldiği kadar kelepçeyi gizlemeye çalıştım. Bu geceyi yansıtan şiiri okumak istiyorum size...

Unutulmaya kalkan bir trenin
Eski bir istasyona bakan
penceresinden
Bir yolcuyu sorar gibi arayan
Jandarmalar ellerimin garib
nöbetçileri
Daha ilk kampana bile
vurmadan
Yalnızlığın kelepçesini taktı
içime
Şehir arkada kaldı geçtiğim
son caddeden
Ne yasakların gölgesini
alında gördüğüm

İşığı kilitleyen karanlık
kafeslerinde
Bu sonsuz özgürlüğe ne zaman
varmışım ben
Dünyanın duygusunu gözlerin-
de içeren
İçimdeki adam, kabına sığmı-
yor gene.
Kaç akşam geçirdiğim Birinci
Şubeden,
Bir tünelden kopar gibi çıkı-
yor trenimiz,
Jandarmalar, ellerimin garip
nöbetçileri,
Hangi yalnızlığa gittiğimizi
söyley misiniz.

Yaşam sürüyordu. 4,5 ay son-ra cezaevinin kapıları açılmış, li-senin kapıları kapanmıştı. Ama dost görünenlerin ihanetine alış-mak kolay olmuyordu. Toplumun yalnızca kendi dümenine bakan insanları çok sayıda ürettiği bu savaş sonrası evresinde işçi sını-fının gizli gücüne (potansiyel) i-nanmanızla yalnızlığa itilmeniz a-rasındaki uyumsuzlukta iki tehlike birden çıkıyordu karşınıza. Ya, na-sıl olsa çiçek açacak bir ağacın gözeneklerinden biri olduğunuz gerçeğine gözlerinizi kaparak yo-sunlanmaya başlamak.. Ya da bi-reysel tarihlerinin o aşamasında i-nandıklarınıza inananların temsil ettiği topluma karşı seve-cenliğinizi koruyamamak.. Onla-rın uzaklığına, belki sevgisizliği-ne aynı duygularla karşılık ver-mek.. «Tek başımıza kalsamz bile örgüt demeksiniz..» anlamında or-taya konan vargıları yaşamak zo-runda olduğumuz bir dönemdi bu.

Sokakta gezip dolaşma özgür-lüğümüzün bile üstüne yürümeye çalıştılar. Yalnızlığa itilmedik. Bu bile ayakta durmanın bir simgesi sayılmaydı. Sevecenliğimize ina-nan iyi niyetli insanların düşün-sel güçleri(ideolojik yandaşlığı değil), sevecenliği destek oldu bi-ze. Güzel bir aşamaydı bu. Ya-şam kavgayı kitaptan ve de başka kentlerle, giderek başka ülkelerin deneylerinden çıkarıp kendi topra-ğımızın özelliklerine, havasına, su-yuna bakarak öğrenmemizi emre-

diyordu. Ama güç kalem ve birlik-te çalışmaydı gene. Çünkü biri dü-şüncenin somutlanmasını, öteki yaşama geçmesini sağlıyordu. Nice ilk gençlik arkadaşları anımsıyo-rum bu yıllardan. Çarşıda pazarda yolunu kesip çıkardığımız dergi-lere yardım istediğim.. Nice genç şair ve hikâyeci adı..

Hiç unutmam, her fırsatta da yazar, söylerim. «Direnc hareketi şairlerle kazanıldı..» der Paul Elu-ard. «Çünkü onlar ben demeyip biz demeyi öğrenmişlerdi..» Bizim toplumsal savaşım tarihimiz için-de de geçerli olan bir yanı var-dır bu sözlerin. Tevfik Fikret, meşrutiyetin namuslu insanların vicdanı gibidir. Nazım Hikmet şi-iri, yüzbin bildirden daha güç ya-zılmış, ama daha kolay yayılmış-tır bu ülkede. Ve tabii yüzbin sa-tırın yaratamayacağı etkiyi ya-ratmıştır. Biz 1940 kuşağı, gücü-müz ne kadarsa yeteneğimiz ne orandaysa ustamızın iki dizesine ilke değeri vermeye çalıştık.

«Yaşamak bir ağaç gibi tek
ve hür
Ve bir orman gibi kardeşesi-ne..»

Baskılar arttıkça dökülenler oldu aramızdan. Ama kavgada var olduklarını sanan niceleri de hürlikle kardeşliğin başlayıp bit-tiği yeri kargaşaya getirmeye ça-lışarak yeni bir savaşım gerçeğini öğrettiler bize.

ve TIP kürsüsünde

Nikolay Hrelkoy

Çeviren A. Kadir

Bulgar ozanı. Tuna Ovasında küçük bir köyde, Bela Slatina'da doğdu. Öğrenimini Sofya Güzel Sanatlar Akademisinde tamamlamak istediysede, derbeder hayatı ve bozulan sağlığı buna engel oldu. Değişik işlere girdi çıktı. İşçi hareketlerine katıldı. Geo Milev ve Hristo Yassenov'la dostluk kurdu. 1925 yılında onların öldürülmesinden sonra, canını kurtarmak için Viyana'ya kaçmak istedi, Yugoslavya'da yakalanıp gözaltına alındı, sonra da bir kampa kondu. İki yıl sonra buradan kaçıp Fransa'ya sığındı. Paris'te siyasi göçmenlerden kurulu bir ortam buldu ve kunduracılıkla hayatını kazandı. Bir yıl sonra yurduna döndü. Tam on beş yıl verem hastalığı çekti ve 1950'de öldü. Hrelkov, Rus sembolistlerinden ve Bulgar folklorundan esinlenmiştir. Yaratıcı etkinliği yıllar süren hastalığıyla ve toplumsal eylemleriyle ve faşizme karşı giriştiği kavgayla sıkı sıkıya bağlıdır. Hemen bütün şiirlerinde devrimci ağırlık görülür.

M E Z A R

Nem var nem yok sana verdim, nem var nem yok sana,
düştüm kavgada, dirile dirile,
senin adına, özgürlük,
tozum toprağım yatar burda gömülü,
ışıldar dışarda o, sonsuz başarımla,
yayılır gider uzak aydınlık,
beş altın dallı yıldız.
Bir gök cismi gördüm

arasından ölümümün,
yol almış gider doruklara,
üstünde pırıl pırıl benim armam,
tuz buz oluverdi beni bağlayan zincirler.
Hayat gibi var mı, beni dışarı çıkar,
bir şarkı için,
adının ışığında,
karanlığında mezarın,
ölümün bunaltısında.

Nem var nem yok sana verdim, nem var nem yok sana,
düştüm kavgada, dirile dirile,
senin adına, özgürlük,
tozum toprağım yatar burda gömülü,
ışıldar dışarda o, sonsuz başarımla,
yayılır
uzak aydınlığı,
ta orda, beş altın dallı yıldız.

KESİT

KİTAPLAR

Gelincik Günleri

Hüseyin Yurttaş, «Gelincik Günleri»yle karışıyor yazınımıza, Kitabında topladığı şiirler Hüseyin Yurttaş'ın şiirini tam anlamıyla sergiliyor, açıklıyor denemez. Yurttaş'ın şiirini kaba çizgileriyle tanıma olanağı buluyor olmamız, çıkışını yapan bir şair için şanssızlık olsa gerek. Böyle bir çıkması aşma gereği duyulduğundan olmalı, gerek konu gerekse biçimsel kayguları bakımından değişik ürünlerini bölümler altında sunmayı denemiş şair. Gerçekte şiirinin ipuçlarını vermeye çalışırken de bir bütünselliğin uzağına düşülmüş, Neyse...

Hüseyin Yurttaş, konuları bakımından geniş bir alana yayılıyor. Öldürülmelerden doğan acıyı yaşıyor. Toplumun eşitsiz yasaları boğuyor onu. Bireysel acılar toplumsal acılarla bütünleşiyor birinden. Derken, kötüye, zalımın zülmüne eşitsizliğe, taşizme isyan ediyor. 1970 sonrasının şiir duyarlılığını taşıyor Hüseyin Yurttaş'ın şiirleri. Gerek seçtiği sözcüklerde, gerekse dizelerinin yapısında, duyar-

lığında bunu görmek olası. Tarihi konulu şiirleri de var. Bunlara yedirdiği anlatım da 70 sonrası şiirinin ataklığından, olanaklarından kaynaklanıyor.

Şairin sevdiği, aşırı ölçüde kullandığı -birtakım sakıncaları barındırmasına karşın- sözcükler var. Örneğin «türkü» (13), «yürek» (21), «hoyrat» (bir şiirde altı kez) (24) kez kullanılabilir. Yapıtın oylumunda bir düz yazıda bile bir sözcüğün bu kadar kullanılması sakıncalı.

Hüseyin Yurttaş, şiirini anlatıya dayandıran bir şair. Bıkmandan, usanmadan anlatıyor... Vermek istediğini, en küçük ayrıntısına kadar somutlaştırmak istediğinden olacak, düz yazının olanaklarından oldukça yararlanıyor. Bu tutum bir şair için önemli bir sakıncayı da işaret ediyor denilebilir.

Aynı sözcüğün iki kez yinelenmesiyle yapılan ikileme öbeklerine (aynen tekrar) o kadar çok yaslanıyor ki dil sürçüyor. Otuz yedi ikileme öbeği kullanmak, kullanabilmek cesaretini göstermek, ne yazık ki giderek şiirleri bir betimleme olmaktan öteye götüremiyor. Bu tutumu şairin titiz olmayışına bağlayacağız.. Çünkü gerçek şiiri yakalama gayretlerinden kaynaklanıyor bu eksiklik.

Ahmet Arif «Haberin var mı taş duvar» diye dize düşürürken Hüseyin Yurttaş'ın «haberim varmı serçe kardeş» demesi, yine Ahmet

Arif'in «Haberin var mı?» dizesi ve İsmet Özel'in bir şiirinin başlığı olan «Sevgilim Hayat» dizesini aynen şiirinde kullanması olumlu sonuçlara götürmez kanısındayım.

«Ve seni ve beni ve bizi ve cümle alemi» dizesinde de görüldüğü gibi «ve» sıralama edatını çok kullanıyor. Nazım Hikmet'e yaklaşıyor denilebilir. Ama kaygularında bir farklılık var. «ve bakır, ve demir ve kömür ve bir cümle mensucat» dizesi bu sorunu açıklayabilir.

Nazım Hikmet'i, Amet Arif'i, Hasan İzzettin Dinomo'yu, Atilla İlhan'ı seviyor.

Herşeye karşın, Gelincik Günleri soluk soluğa okunacak bir şiir kitabı, Şairin eline, diline sözüne, yüreğine sağlık.

Gelincik Günleri, May. Y. 96 sf. 10 TL.

Veysel ÇOLAK

Böldüm Yüreğimi Avuçlarına

Halkın coşkusu, ezilmişliğini, sevdasını, kavgasını yüreğinde taşıyan ozan bizim ozanımızdır, sanatçımızdır. O Bedrettin'i, Yunus'u, Pir Sultan'ı, Köroğlu'nu. Nazım'ı vurulan asılan devrimci gençleri içinde taşıyandır. sömürrene ezene, emperyaliste, ağaya, tefeciye, burjuvaziye kalemiyle

kurşun sıkandır. Bizi bize anlatan devrimci genç ozanlarımızdan biridir Özgen Seçkin:

«bizi bize
biz gibi anlatan
Bedrettin'in nakış nakış işlenmiş soluğuyla
Börklüce Mustafa'nın
kavgayla örülü
gür sesini getirdim.
kelepeçde kurtuluşa imza atan
ellerin
Pir Sultan'a uzanan haykırışlarının
çelikleşmiş
heykelini getirdim»

Özgen, birgün görmüştür ki onca yıl suladığı fide, beslediği dal, başkasına tohum verir. Yıl 1969. ABD Emperyalizmi ve oligarşi kanlı pazar'lar yaratmakta. Vedat Demircioğlu, Atalay Savaş, Devrim meydanına tohum olup ekilmekte. Altıncı Filoya karşı yiğit gençler direnir. (Harun Karadeniz, Kazım Kolcuoğlu, Cengiz Gülderen, Şevket Orhon, Çetin Uygur, Mustafa Gürkan vs.)

Özgen, 6. filoyu şöyle betimlemekte:

«ne yüz ne utanç ne gurur
orospu soğukluğunda oturur.
ayırır her bir kolunu bacağına
gerer atlastan sulara
inciden kentlere.
hem budar filizleri
hem kanını sömürür.»

«Uyu uyu, yat uyu, yat yat uyu.» ile yıllardır yutucu, eğitilmekte çocuklarımız. Ki, uyanırsa bu halk sömürüyü nasıl sürdürsün can çekişen emperyalizm? Uyanış düzenlerinin sonudur:

«toprak dediğin uğuldamalı
ey dost,
doğmalı güneş dal uçlarından
ırmak dediğin hem öfkeli
hem durgun akmalı
çocuklar ağlamalı
uyku duvarını zorlamak adına
çocuklar ağlamalı.
sağmak için toprağı
kendi kabına.»

Ozan hep umut doludur. «karamsarlığa yer yok/kitabımızda» demektedir. Deniz'i, Yusuf'u, Hüseyin'i anlatan şiir şöyle sonlanmakta:

«şimdi üç yiğit
üç ipten
delikanlı bir sabahla
içeri alınıyorlar halkların
penceresinden.
kararlı savaşlarda bayrak,
alanlarda heykel,
parklarda ççek-çocuk,
dudaklarda
şarkı kesiliyorlar.»

Betikte 21 şiir var. Kapak düzenini karikatürst Ferhan Topçu yapmış. 95 sayfa. Ederi 10 TL. Tek Yol Yayınları P.K. 18 — Anafartalar/Ankara'dan edinilebilir. Emperyalizme, oligarşiye karşı dikilen yiğit yüreklerin kavgada dolu sesini yansıtmış Özgen Seçkin.

Ayten UYAN

Biz Yaşamayı Kavgaya Belledik

Özgür Coşkun'un ilk şiir kitabı, MAY Yayınince Ekim 1977'de yayımlandı. Ozan eserine BİZ YAŞAMAYI KAVGA BELLEDİK adını koymuş. Gerçek yaşam gerçekten bir kavgadır. Ağzı burun kırma, adam vurma kavgası değildir elbet. Düşünce savaşımıdır onun dedikleri, insan haklarının korunmasında yasaların mutluluk adına değişimi, demokratik açıdan eyleme yönelik girişimlerdir.

Özgür Coşkun sevgisizlikten sevgiye, düşmanlıktan barışa, kötünden iyiye, ezilmekten bağımsızlığa, emek karşılığının insanca alınmasını amaçlar. Ozanımız Türkiye Yazıları, Oluşum, Saçak, Dönemeç, Çağ gibi sanat dergilerinde görünmektedir. Uygur kişiye düşen sanatçı yiğitliğiyle şiirlerinde geniş kitleye seslenmesini biliyor. Sanatı bir süs olarak kullanmaması ayrı bir kıvanç kaynağı.

İlkin bencilliğini atmış bir yana, özgeciliğe, gerçeklerin halk ekininden yararlanarak sunulmasına yer vermiş. Eksikliği yok mu? Elbet var. Ama daha genç. Gelecek günlerde biçimde özde daha bir özgünlüğe erişeceğini şimdiden kanıtıyor. Ürünleriyle ulusumuzun gerçekçi ozanı olma yolunda. Onun hiç bir şiirinde kişiyi kötümserliğe götürecek bir deyişe raslayamadım. Böylesine gençlerimizin yongun, yapıcı çalışmaları, sanat alanında bilinçlendirici deyişleri doğrusu sevindirici.

Şu kısacık bölümde:

Bu karda
Bu boranda
Yüreğin sıcak mı
Gül yüzlü toprak ana
diyebiliyor. Ya şu üç dizedeki deyişine ne denir?

Gün batar

Biz doğarız

Kayan yıldızların aydınlığında

Özgür Coşkun

Biz Yaşamayı Kavgaya Belledik MAY Yayınları, Babıâli Cad. No : 19

Cağaloğlu/İSTANBUL

Şevket YÜCEL

Oyuncaklar

Turgut Tan'ın geçen yıl yayınlanan şiir kitabını ancak şu günlerde okuyabildim. Kendisi göndermiş. Sağolsun. Tan, şiirlerinde geçmişten geleceğe uzanan bir sanat köprüsü kurma çabasında. Ayrıca Eğilim Yayınlarını yönetiyor. Kısa dizeler üzerine kurmuş çalışmalarını. Daha titiz bir seçme yapması beklenirdi. Gene de yer yer ışıklı deyişleri okuru kitaba bağlamaktadır. Kimi sayfalarda yüreğini sıcaklıkla halka uzatması önemli. Şiirinin şu bölümünde görelim ne diyor:

O memur eski bir pardesüdür
Kış
Eski bir memurdur pardesüdür
Gece
Bir ışık pencerede

Turgut TAN : Eğilim
Yayınları P.K. 168 Bakırköy/
Şevket YÜCEL

İbiş ile Memiş'in Çobanlığı

Türkiye'de son yıllarda nitelikli, toplumcu-gerçekçi içerikli çocuk yayınlarının çoğaldığını görüyor ve devrimci çocuk yazınının oluşması açısından sevindirici buluyoruz. Birçok ünlü ve yeni yazarlarımız toplumsal sorunlarımızı ve çocuklarımızın gerçek yaşantılarını konu eden öykü, masal, şiir, roman vb. türde kitaplar yazıyorlar. Bazı yayınevleri de başlattıkları çocuk dizileriyle bu tür çalışmaların yayınlanmasına ve yaygınlaştırılmasına olanak sağlayarak önemli katkılarda bulunuyorlar. Kısacası devrimci çocuk yazınının oluşması için önemli adımlar atmış bulunuyoruz. Bunun bilincine varmamız ve önemini kavramamız çocuklarımızın doğruluk, kardeşlik, toplumsuluk duygularını ve sağlıklı dünya görüşünü kazandırarak yetişmeleri açısından gerekir.

Yazar ve öğretmen Durmuş Mert görev yaptığı yerde «Özgür Çocuk Yayınları»nı kurdu. Yukarıda kısaca değindiğimiz devrimci çocuk yazınına katkıda bulunmayı amaçlıyor. Yayınladığı ilk kitap kendisinin yazdığı öykü anlatımlı bir çocuk masalı: İbiş ile Memiş'in Çobanlığı. İlkokul öğrencileri için yazılmış olan ve 16 sayfadan oluşan kitabı Hasan Saygın resimlemiş. Kitabı kısaca şöyle özetleyebiliriz:

İbiş ile Memiş ilkokul birinci sınıfı bitirmiş iki arkadaş. Yaz tatillerinde köyde çobanlık yapıyorlar. Memiş, evdeki hayvanları çayıra götürmek için güneşin doğuşuyla birlikte uyanır. Ekmek torbasını ve kitabını alıp hayvanları önüne katar.

«Yolun iki yanı da ekindi. Buğdaylar, arpalar, yulaflar yeşil yeşildi. Hayvanlar onları yemek için uzanmıyorlardı. Çünkü Memiş onlara başkasının malının yenmeyeceğini öğretmişti.» (s. 9)

Yazar burada çocuklara «başkasının malının yenmeyeceğini»

öğretiyor. Önemli bir vurgulama yapıyor.

Bu arada İbiş de hayvanlarını sürmeyi hızlandırarak arkadaşına yetişir. Pınarın başında oturan iki arkadaş burada ekmeklerini yerler. «Öğleye yakın çayırda diğer çocuklarla oyun» oynarlar. (s. 11) Daha sonra hayvanlarını sulayan iki arkadaş sırayla Memiş'in getirdiği kitabı okurlar.

«Memiş:

«Arkadaşların eniyisi kitaptır.»

İbiş:

«Hiç kimse bize kitap gibi arkadaşlık etmez.»

«Hem kitap ekmek gibi,» dedi Memiş. «Nasıl ekmekle karnımızı doyurursak; kitapla da kafamızı doyuruyoruz.» (s. 11)

Yazar burada da iki arkadaşın dilinden kitabın önemini belirtiyor. Kitabı eklemekle karşılaştırmakla önemli bir benzetme yapıyor ve kitabın gerekliliğini somutlaştırıyor.

Akşama doğru iki çoban arkadaş hayvanlarını toplayarak evlerine dönerler. Bu sırada «Memiş'in büyük camızı geriye dönüp arkalarından gelen İbiş'le Memiş'e baktı. Beğendi. İmrendi. Sevindi.

'Bütün insanlar İbiş'le Memiş gibi dost olsa..., diye» düşündür ve yürür. (s.15) Burada insanların kardeş ve dost olmaları gerektiği belirtiliyor çocuklara.

Belirttiğimiz gibi kitap çocuklar için yararlı ve iyi bir kitap. Severek ve beğenerek okuyabilecekleri basit anlatımlı ve okuma alışkanlığı kazandıran bir kitap. İlkokul öğretmeni arkadaşlarımıza ve çocuk yazınıyla ilgilenenlere öğütleriz. Ayrıca çocuk yazınıyla ilgilenenlerin «Özgür Çocuk Yayınları»yla da ilişki kurmaları yararlı olur.

Durmuş Mert'in bu alandaki çalışmalarını sürdürmesini dileriz. Başarılı bir çalışma olduğunu gördüğümüz «İbiş ile Memiş'in Çobanlığı»ndan daha iyi ve nitelikli yapıtlar vereceğine inanıyoruz.

Hüseyin DENİZ

İbiş ile Memiş'in Çobanlığı,
Durmuş Mert'in çocuk masalı,
Özgür Çocuk Yayınları
P.K. 8 Karamanlı-BURDUR

MRS. DALLOWAY
Virginia Woolf

roman/çeviren: tomris
uyar/20 lira

KARANLIĞIN YÜREĞİ
Joseph Conrad

EVLENDİRME BÜROSU
hervé bazin
roman/çeviren : Zuhal avcı/
20 lira

ŞİİRLER
Paul élvard
çeviren : Said maden/25 lira

BABİL'İN CEZASI
arrabal
roman/çeviren . abidin
emre/25 lira

**SÜT GÜĞÜMÜNDEKİ
KURBAĞALAR**
Yıldız İncesu
roman/25 lira

genel dağıtım : CEMMAY

Bir Dizi Altı Kitap

Daha önce adını çeşitli kitaplarla duyuran «Köyün Çocuğu Yayınları», altı kitabı birlikte yayımlayarak çocuk edebiyatı için önemli hizmet yaptı :

GARİP NASIL OKUYACAK : Özyalçiner öğretmenlik gözlemlerinden ve anılarından yola çıkıyor. Öğretmen olduğu köyüne giderken katırla kendisine rehberlik yapan Garip'i anlatmıştır.

Garip, konar-göçer ailenin yoksul çocuğu. Çalışkan, zeki, okumaya tutkun olmasına karşın okulsuzluğa bir yaşam boyu tutsak oluyor. Öğretmenin, kaymakamın bireysel çbaları da Garip'i kurtarmıyor.

Evet, Garip nasıl okuyacak? Biz de soruyoruz bu soruyu. İki milyon okulsuz ve alfabesize iki milyon iyi niyetli öğretmen, ya da iki milyon iyi niyetli kaymakam bularak mı? Değil elbette. «Herkes evinin önünü temizlerse çöpçüye gerek kalmaz» diyen Goethe'nin bireyci felsefesi yıkıllı çok oluyor. Çünkü, kentler artık çöpçüsüz temiz olmuyor.

Evet, Garip nasıl okuyacak? Yazar okuyucunun kafasında bu soruyu büyütüyor.

Özyalçiner gözlemlerinden yola çıkarken, bunlar imgelerle de beslemek istemiş. Ama yer yer yapaylıklara düşmekten de kurtulamamış. Sağlam öz iyi bir bir biçimle buluşturulamadığı için, kitap röportaj kurulduğundan kendini kurtaramıyor.

ÖKÜZ BAŞKAN : Aziz Nesin'in öykülerini topladığı bir kitap. Nesin kitabının arka kapağında; «salt çocuklar, gençler okusunlar diye yazmadım bu yazıları. Ama daha çok onların okumalarını diliyorum gönlüm», diyor. Burada Nesin'in çocuk edebiyatına bakışını anlıyoruz. Gerçekten Nesin'in öyküleri çocukları olduğu kadar büyükleri de içine alıyor. Bu durum genelde Nesin'in tüm öyküleri için söylenebilir. Her kuşağı yazarı olabilmek klasikleşmenin bir ölçütü olsa gerek.

«Oküz Başkan» adlı öykü siyasal taşlamanın en güzel örneklerinden birisi. Sınıfsal yapı değişmediği sürece, yönetimin üst kademelerinde yapılan değişikliğin anlamsızlığını ve çıkar çatışmalarını güldürü ölçülerinde sergileyen güzel bir öykü. Gıdıklamıyor, güldürürken düşündürüyor.

«Uçurtma Savaşçıları» adlı öyküyü daha önce Milliyet Çocuk Dergisinde okumuştuk. Çocukluğunu arayan bir dede... Yiğit, savaşçı uçurtmalar... Gittikçe sıklaşıp daralan, uçurtmaya meydan bırakmayan kentler...

«Kumdan Kaleler» doğa-insan ilişkisini ortaya koyan güzel bir öykü.

«Çocuklar siz siz olun, yerine koyacağınız yeninin ne olduğunu iyice bilmeden eskiyi değiştirmeye kalkmayın. Yoksa yeni sandığınız şey yine kılık değiştirmiş eski olur. O zaman her şey eskisinden de kötü olur.» mesajıyla bitiriyor «Kendini Oldüren Padişah» masalını. Masalın içinde eritilmesi gereken düşüncenin, çocuk okuyucuyu anlamaz kabul edilip formüle edilmesi gereksiz. Özeleştiriyapayım derken devrimci gençliği herşeyiyle Şparavaksiyona gelmiş aptallar olarak görmek de o denli gereksiz...

KAN GÖMLEKLER : Fikret Otyam gazeteci-fotoğrafçı olarak objektifine düşen bir cinayeti (kan davasını) öyküleştiriyor. Daha önce okuduğumuz çocuk romanı «Can Arkadaş» gibi gerilimli, etkili bir kitap. Gerilim ve çarpıcılık Otyamın başvurduğu bir yöntem olarak karşımıza çıkıyor. Bu gerçek, Atyam'da somutlanan Anadolu gerçeği belki de. Ya daA nado lu'da somutlaşan Otyam gerçeği...

«Kanlı Gömlekler» kan davası üzerine kuruluyor. Tetik çeken küçük ellerin katil edebileceği kadar, hünlerli marangoz eller de olabileceğini anlatan güzel bir öykü. Anlatımını kısa cümlelerle südürürse daha da başarılı olacaktır. Otyam.

ELİF KIZIN ELLERİ : Elif kızın büyütlü elleri, sevgi dolu yüreği, aydınlık kafası var. Büyütlü eller, sevgi dolu yürek. Aydınlık kafa onun emeğinin çalınmasına engel olmuyor. Ne zaman kooperatifleşerek örgütleniyorlar, o zaman Elif kızın elleri hakkını alıyor. Ama bu düzen içinde kalınarak... Yani sınırlı bir örgütlenmeyle... Yani düzen değişmeyerek... Sınırlı bir örgütlenmeye (kooperatifleşmeyle) sömürünün kökü kazınacak, Elif kızın elleri hakkını alacak... Güzel bir anlatım, ama şaşı bir bakış. Talip Apaydın ne der, çocuklar ne der? Orasını bilemiyoruz...

KAYTAN OSMAN : Medeni Ferho'nun ağır-aksak olduğu kadar, savruk-dağınık kitabı. Olayların anlatımından bir düşünselliğe varılacağı yerde, bir düşünceye araç edilmiş olaylar bütünü görülüyor. Yani önceden kurulmuş bir kalıp var. Yazılanlarla bu kalıbın içi doldurulmağa çalışılmış.

Amatörlük, çocuk edebiyatıyla işe başlamak demek değildir. Usta yazarların en büyük güçlükleri çocuk edebiyatıyla uğraşırken çektikleri bir gerçek.

TOPLUM
YAYINEVİ

dünyada ve türkiyede
tarih boyunca

KADIN

fusun tayanç
tunç tayanç

YUNUS NADI ARMAĞANI
1976 BİRİNCİSİ

YENİ ÇIKTI 30TL

TOPLUM YAYINEVİ
zafer çarşısı yenisehir ankara

Ağanın iki oğlağını yitirdiği için köyden sürülen Seydo, iyi yürekli Kaytan Osman, zalimler zalimi ağa...

Osman'ın adının kaytan olması yetmiyor. Kaytanlık adda değil, yaptığın kendinde aranmalıdır.

BİNOGADAN GELEN ÇOCUK : Çetin Oner Binboğalar'ın çocuğu. Romanın kahramanı Durusun da. Oner'in «Gülibik» adlı çocuk romanında gördüğümüz duruluk, yalnızlık bunda da kendini gösteriyor. Köyü olduğu kadar kenti de iyi bilen yazar, köy-kent ikilemini birbiri içinde ustalıkla eritiyor. Yalnız bir olayda kullanılan bilinç akımı yapıta derinlik kazandırıyor. Yani çok yönlü, perspektifli bir yapıt. Yer yer mitolojik anlatıma başvurarak Binboğa dağlarının, Sarız, Afşin yöresinin halk kültürüyle koşutluk sağlanmış :

«Çöpçü olanca gücü ile söylemeğe başladı türküsünü. Sesi koridorları çınlattı. Kimse odaya girip susturmadı adamı. Çöpçü türküsünü kesip :

«Korkma» dedi. »Türkü sevmeyenler benim sesimi duymazlar.»

Bekçi başıyla onayladı çöpçüyü.

Çöpçü, türküsünü kaldığı yerden sürdürdü. Sesi o odayı da, o koridorları da, o kenti de aştı, taa Binboğalara ulaştı. Ama kimse duymadı. (s. 45)

«Köyün Çocuğu» yayınları ufak-tefek eksiklikleri içinde taşımakla beraber, bu günkü çocuk edebiyatına yeni boyutlar kazandırıyor. En büyük özelliklerinden birisi de-şu hayat pahalılığında-altı lira gibi çok ucuz bir ederle okuyucuya ulaştırılmasıdır. Aynı boyutta bir başka yapıtın on beş, yirmi liradan aşağı satılmaması, sömürü piyasasının ne olduğunu bizlere düşündürmektedir.

«Köyün Çocuğu» dizisini yayımlayan Dadaloğlu'nun oğlunun 19 Eylül 1977 gecesi evinin içinde 12 yerinden kurşunlarak öldürülmesi biraz da bunlar için değil mi?

Onun temiz anısı bu halkçıl yapıtlarda çarpıyor.

Mehmet GÜLER

GÖRÜŞLER

«Zorunlu Zam Zorunlu Dinlenme»

Dergilerin son sayılarında fiyatları değişti. Kimileri beş liradan on liraya, kimileri de on liradan onbeş liraya yükseldi. Çoğu dergiler kâğıt fiyatlarına yapılan zamları içeren yazılar yazdılar, yakındılar, istemiyerek dergi fiyatını artırdıklarını açıkladılar.

Etkiledi bu zamlar kitap, dergi yayınlarını kuşkusuz. Yayınını sürdürebilecek güçte olan köklü dergiler son zamları okurları arasında paylaştılar. Belli bir okuru olmayan, reklâma ilana dayanmadan çıkan dergiler için durum daha başka. Derginin fiyatını artırmak bir çözüm getirmez onlar için. Yaşamak için verilen uğraşlar yarar sağlamaz. Kapanıp giderler sessizce.

Kâğıtlara yapılan son zamlar bana Aziz Nesin'in «Her zaman gazete kapatılmaz, kimileyin de işte böyle gazeteci kapatılır» diye başlayan «Zorunlu Dinlenme» adlı bir öyküsünü anımsattı.

İktidarlar her dönemde kendilerini eleştiren yayın organlarından kurtulabilmek için türlü yollara baş vururlar. Kimi zamanlar bunu yasalarla sınırlamanın yol-

larını ararlar. Kimi zamanlar da zor kullanırlar. Buldukları ortama göre bazı gazete-dergi kapatılarak, bazı da gazeteci-yazar kapatılarak idare ederler. Her iki durumda da (kapatma) işini yapan iktidar muhalefet ve halk tarafından eleştirilir. Kampanya açılıp kapatılan gazeteci serbest bırakılır, özel aflar çıkartılır, kapatılan gazete yeniden yayına başlar.

Oysa ki «Zorunlu Zamlar» adı altında kâğıt fiyatlarına yapılan ağır bir zam hem gazeteyi, hem de gazeteciyi «zorunlu dinlenmeye» götürüyor. Bunun düzeltilmesi de olanaksız oluyor. Ancak bir iki yakınma hepsi o kadar.

Aziz Nesin otuz yıl önce tutuklanarak «Zorunlu Dinlenmeye» götürülmüş. Bugün değişen ne ki «Zorunlu dinlenme»nin biçimi ve yerinden başka. Yıllar öncesi «zorla» yapılan baskı bugün «zorunlu zamlar» kolayca yapılabilir.

Mehmet ÇAĞLIKASAP

Sanat Üstüne

Hiç sergiye gittin mi arkadaş? Hani Amerikalı ressamlar vardır, maymun kuyruğuna boya sürüp kâğıt üstünde gezdirirler hayvanı, ortaya çıkan boyalı kâğıtsa büyük bir sanat eseri sayılır. Böyle sergilere gitmemiş olabilirsin. Ama sergiye bakıp da sanatı küçümsemeye. Neden mi?

Operaya da gitmemişindir. Orada sesleri gerçekten güzel sanatçılar, senin hiç anlamadığın dillerde, latince, italyanca, fransızca şarkılar söyler, dans ederler. Gitsen belki bir saat hallerine bakıp eğlenirsin, ama dışarı çıktığında sana birşey katmadığını anlarsın. Neden mi?

Ama mutlak bir roman, bir hikâye, bir-iki şiir okumuşundur, hiç değilse okul kitaplarında. Ama bunların pek azı seni duygulandırmıştır, sana bir fikir aktarabilmiştir. Neden diye sordun mu kendine?

Çünkü o Amerikalı ressam sana birşey söylemek istememiştir zaten. Sanatın sınıflarüstü olduğunu yutturmuşlardır ona. O da sanatı birtakım güzel şekiller yaratmak sanır. ASLINDA KANDIRILMAKTADIR.

Çünkü opera idaresi belli adamların elindedir. Onlara da amaç olarak burjuva sınıfının devrimci çağlarındaki başeserlerini tekrarlayıp durmaları buyrulmuştur. Ki dinleyenler burjuva hâlâ kuvvetli sansın. Ola ki bir-iki kişi aldanır, beylerin de ömrü biraz daha uzar. KULLANILMAKTADIRLAR.

Çünkü okul kitaplarını hazırlayan zevat hiç senin sanatını yaratan bir Nazımı, bir alay şairi, romancıyı, hikâyeciyi çocuklarımıza okutulan kitaba alır mı? Alsin da senin fikirlerin, yasayışın, verdiğin toplumsal savaş çocuklarımıza örnek, dillere destan olsun, duymayan duysun, duyana güc katsın. Alın da kaçan mı? ONLAR İŞLERİNİ BİLİRLER.

ONLAR, BÜROKRATLARI KULLANIP SANATÇIYI KANDIRANLAR, İŞLERİNİ BİLİRLER.

Çünkü sanat denen şey, aslında duyduğumuz, düşündüğümüz bir şeyi başkasına aktarmak, duyurmak becerisidir kardeşim. Kimi insan resimle aktarır bunu, kimi müzikle, kimi de şiir, roman, kiâye yazarak yani edebiyatla söyler söyleyeceğini. Resimde renkleri, müzikte notaları, edebiyatta sözleri en güzel şekilde yanyana koymak değildir amaç. Anlatacağı şeyi en güzel nasıl anlattığı önemlidir.

Çünkü sana birşey anlatmak isteyen, senin dilini kullanmak zorundadır. Onlar işlerini bilirler. Yıllardır senin diline karşı eski Türkçeyi savunan, radyo ve televizyona eski lafları sokan, kanun dilini senin anlamaman ya da yanlış anlayıp mahkemede kendini savunamaz hâle getiren de onlardır. Onlar ki ezanı, Kuranı bile arapça yapıp seni dinini anlayamaz hâle getirdiler Operada

yabancı dil kullanılması oyuncaktır onlar için.

Çünkü senin anlattığın şeyler onları korkutur. Bir bacını, bir kardeşini fabrikada ya da tarlada, faşistler yada ağalar, bıçaklamışsa, öldürmüşse bunu başkasının duymasını istemezler. Duyduğun acıyı, isyani başkalarına anlatman onları korkutur. Onun için kanun çıkarıp 'sanat dergilerine politika giremez' derler. Onun için sanata siyaset karışmaz lâfını yutturmaya çalışırlar.

Çünkü bal gibi bilirler ki SANAT SINIFSALDIR.

A. CENGİZKAN

OLAYLAR - HABERLER

Küçük Bir Kasabadan Dürüst Bir Yayın Çabası

Burdur'un Karamanlı kasabasında, tüm olanaksızlıkları zorlayarak bir yayınevi kurulduğunu biliyor muydunuz? Yazar arkadaşımız Dürüst Mert'in yönetimindeki ÖZGÜR ÇOCUK YAYINLARI, ilkokul öğrencileri için masal ve öyküler yayımlıyor. Bugüne değin şu yazarların kitapları yayımlandı: Nusret Ertürk, Ahmet Uysal, Şevket Yücel, Süleyman Yağız, Hüseyin Deniz ve Durmuş Mert.

ÖZGÜR ÇOCUK YAYINLARI üzerine şu bilgiyi de verelim: En pahalı kitap iki buçuk lira.

Anadolu'da bir yayınevini yaşıtmak hepimizin görevi. Başarı da hepimizin başarısıdır.

ÖZGÜR ÇOCUK YAYINLARI'nı «P.K. - 8 Karamanlı, Burdur» adresinden isteyebilirsiniz.

İsmet Küntay Ödülü

Ankara Sanat Tiyatrosu gurup yazarı İsmet Küntay'ın anısına, aile tarafından konulan tiyatro ödülünü bu yıl «Zengin Mutfağı» adlı oyunuyla Vasıf Öngören kazandı.

Seçkin Cılızoğlu, Günay Akarsu ve Doğan Koloğlu'ndan oluşan seçiciler kurulunun gerekçeli kararında, «Zengin Mutfağı»nın öz ve biçim bakımından İsmet Küntay'ın tiyatro anlayışına ve dünyagörüşüne uygun olduğu, ülkemizin içinde bulunduğu temel çelişkiye doğru bir çıkış açısı getirdiği belirtildi.

Değerli oyun yazarı, yönetmen ve oyuncu Vasıf Öngören'i Küntay Ödülü dolayısıyla kutlarken, seçiciler kurulunun gerekçeli kararı kamuoyuna açıklamasını da övgüyle karşılarız.

Kültür Siyaseti Semineri

İkinci soruşturmamızın soru kâğıtlarını geciktirmemizin nedenini açıklayalım. Gecikme dolayısıyla bize adreslerini gönderen okur ve yazarlarımızın kafasında beliren soru işaretini de böylece gidermiş olacağımızı umuyoruz.

Bilindiği gibi, TÜRKİYE YAZILARI, ilk soruşturmanın sonucuna göre «Uygulanagelen kültür siyasasının eleştirisi ve ulusal, demokratik bir kültür siyasasının ipuçlarını öneren bir özel sayı» hazırlamak durumundadır. Bu özel sayıyı en kısa zamanda hazırlamaya çalışacağımızı da bildirmiştik. Ancak, böyle önemli bir konunun özel sayı biçiminde yanıtlanması için, dergiyi çıkaranlar olarak kendimizi tam anlamıyla yeterli ve yetkili görmemekteyiz.

JMC

doruk matbaacılık sanayii

IIII

Telefon: 19 39 87

..bir tanesini seçiniz

- herkese 200.000 lira
- çocuklarımıza 300.000 lira
- emeklilere ikramiyeleri kadar

ev kredisi

*Yuvanıza huzur,
yaşamınıza güven!*

**TÜRKİYE
EMLAK KREDİ
BANKASI**

Ömer Asım Aksoy

Türk Dil Kurumunun İsmet Paşa'sı diye bilinen Ömer Asım Aksoy Gazianteplidir. Antep'li olan dille ilgili çalışmalarda önemli bir yerleri olması belki de ibr raslantıdır. Ama ilginç bir raslantı. Ünlü Mütercim Asım'ın altı göbek önceki dedesi Çarpınlı Şeyh Ahmet'in Nazım-ül Leâl adlı manzum bir Arapça-Türkçe sözlüğü vardır. Mütercim Asım'ın ünü ise herkesçe bilinir. 19. yüzyılda, onun Arapça Kamus'u ve Farsça Bürhan-ı Kaatı'sı, dilsel tartışmalarda en güvenilir başvuraklarıydı. Mütercim Asım'ın gençlere Nazım-ül Leâl ile Arapça öğretmeyi amaçlayan, Arapça-Türkçe Tuhfe-i Asım'ı da anılmalıdır. Ondan biraz küçük olan Hasan Aynı'nin (Aynı, Antep'li demektir.) Nazm-ül Cevahir'i, Arapça, Farsça sözcüklerin Türkçe karşılıklarını veren manzum bir sözlüktür. Kilisli Rifat unutulabilir mi? Bütün bunlara bakarak Ömer Asım Aksoy bir geleneğin uzantısı gibi görülebilir.

1898 doğumlu olan Aksoy da, yazın dünyamıza şiirle girmiştir. Onun bu yanına değinen bir kaynağa raslamadık. İdadide okurken, ölen iki arkadaşı için yazdığı iki ağıdı 1918'de, Antep'te, bastırmıştır. Bu kitapçıktaki şiirlerde biraz belgelik, biraz Rezaizade Ekrem duyarlığı, biraz da Abdülhak Hamit isyankarlığı vardır. Arkadaşı Müslim için yazdığı ağıttan alınan şu dördlük onun bu yanına ışık tutar: «Yağdım tahayyülüm beni etmektedir tebah/Bir gonca-i de-haya nasıl kıydın ey ecel/ Layık mıdır o nura ki makberde sönsün ah/Feryad elinden ey ecel-i menadim emel». Bir dördlük de verenden ölen Mustafa Akif'in arkasından yazdığı ağıttan alalım :

«Vücutunda korkunç bir afet a-yan/Sesinde ciğerler yakın bir e-nin/Bütün tavrı sanki Lisan-ı be-yan/Sorular şifayı melül hazin».

Aksoy 1928'de İstanbul Hukuk Fakültesini bitirir, sonra savcılık, avukatlık yapar, 1935'ten 1950'ye kadar TBMM'nin ilerici üyeleri arasında yer alır. Bu ince ve uzun

boyu, hafif çıkık elmacıkkemikli, iri gözlü, sakın bakışlı adamın kişiliğinde iki şey ağır basar: Öğretmenlik ve «hemşehriperverlik». Ondaki o öğretmen hali bir raslantı değildir. 1924'te, Antep'te, Usul-i Tahrir ve Edebiyat Dersleri adlı 705 sayfalık bir kitap yayımladığı görülür. Demek ki, Aksoy, pek çok kimse gibi, dille il-

Belgeler

- Ferdi teşebbüsün milli iktisadımızın gereklerine uygun olarak güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayıcı ortamı hazırlamak, ... ana hedeflerdendir.
- IV. BYKP'nda ferdin manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanmasında, kültürel ve manevi kalkınmaya özel bir önem verilecektir.
- Din ve ahlâk eğitimi büyük önemi ile mütenasip yeni bir düzenlemeye kavuşturulacaktır.
- Ülkemizde her seviyede yeteri kadar din görevlisi yetiştirilmesi için gerekli tedbirler alınacaktır. ... Din görevlilerinin cemiyetimizdeki manevi yeri ve değeri dikkate alınarak sosyal, ekonomik, kültürel ve manevî kalkınmamızda hizmetlerinden istifade edilecektir.
- Türk Dilinin, ilmi temellere dayalı olarak geliştirilmesini sağlamak amacıyla «Türk Dil Akademisi» kurulacaktır.
- Milletimizin manevi ve maddi kalkınmasında en güçlü ve tükenmez bir kaynak olarak dinimizin ulvi ilkelerinden faydalanılacaktır.
- Okullar, fabrikalar, hastaneler ve askerî birlikler için «sosyal görevler» ihdas edilecek, bu görevlere dini eğitim görmüş elemanlar getirilecektir.

«UZUN DÖNEMLİ KALKINMANIN ve DÖRDÜNCÜ BEŞ YILLIK KALKINMA PLANININ TEMEL HEDEFLERİ ve STRATEJİSİ»nden :

Resmî Gazete, 28 Kasım 1977,

Mükerrer Sayı, 16123.

gilenmeye 1932'de Atatürk'le birlikte başlamamıştır. Onun Antep'te öğretmenlik yaparken yazdığı bu kitapta, daha sonraki bütün yapıtlarında görülen o ciddilik, sabır, sorum duygusu başattır. Aksoy, 1933'te Gaziantep Halkevi'nin başındadır. Halkevlerinin o zamanlar sağladığı geniş olanaklardan başarıyla yararlanır, pek çok sevdiği Antep'e hizmet etmeye çalışır. **Gaziantep Dilinin Tetkiki** adlı 215 sayfalık kitabını o olanaklarla bastırabilmiştir. Bu kitap, ilerde yayımlayacağı 4 ciltlik **Gaziantep Ağzı'nın** kökenidir. Arı gibi, ama vızıltısız bir arı gibi çalışır Aksoy. Sesten hoşlanmaz. Ağır, güvenli adımlarla ilerler. Türklükle Hititler arasında yakınlık kurmanın pek önemli sayıldığı yıllarda o da bu konuya el atar. Ama ciddi bir biçimde. Ve ortaya çıkan yapıtın adı **Gaziantep'te Hitit Eserleri'dir**. Yapıtları birbirini izler: **Gaziantep Ağzında Sintaks Araştırmaları** (1936), Halkevi'nde verdiği kursların bir ürünü olan **Öztürkçe Defteri** (Herhalde (1935), **Bir Dili Öğrenmek İçin En Lüzumlu Kelimeler** (1936). Öğretim amacıyla yazılmış bir kitaptır bu sonuncusu ve Türkçe öğretmenlerine bugün bile, bazı bakımlardan, yararlı olabilir. **Güneş Dil Teorisi ve 3. Türk Dil Kurultayı** (1937), **Halkevi Konuşmaları** (1938) onun Kemalist yanını ve dil geliştirme ülkücülüğünü açıkça gösterir. O yıllarda milletvekili. Ama politikadan çok dille uğraşır. Yapıtlarıyla belirli bir doğrultuda öne geçmek istediğini belli eder. O yıllarda TDK'nin dergisi ve belleteni yoktur. Üç dört ayda bir çıkan **Türk Dili** adlı bir organı vardır. (Bugünkü **Türk Dili** değildir bu.) Bu organın 1940 ve 1941 yıllarında çıkmış sayılarında «Deyim, Takımsöz, Atalarsözü» adlı çalışması yayımlanır. Bu, 1965'te yayımlanan **Atasözleri ve Deyimler'in** ne kadar gerilerden kölenmiş bir ürün olduğunu gösterir. Atasözleri ve deyimlerle 35 yıl ilgilenmiştir Aksoy. Sonuç Atasöz-

leri ve Deyimler Sözlüğü 1, Atasözleri Sözlüğü (1971) ile **Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 2, Deyimler Sözlüğü** (1976) adlı iki cilttir. Büyük bir alçakgönüllülükle sunar bu iki değerli emek ürününü. 1941'de yayımladığı **Gaziantep Ağzında Atasözleri** de bu çalışmanın adımlarındandır. 1941'de **Hasircioğlu Ağa'yı** yayımlar. **Hasircioğlu Ağa**, Gaziantep'te bir ozandır ve deyimlere ağırlık vermiştir. Demek ki bu çalışması da ileri doğru bir adımdır, bir hazırlıktır. Aksoy'un aklının bir yarısı Türkçede ise, öbür yarısı Gaziantep'tedir. **Mütercim Asım** (1962), **Hasip Dürrî Hayatı ve Eserleri** (1959) **Hasan Aynî ve Nazm-ül Cevahîr** (1960) Gaziantep'te dilcileri veşairleri inceleyen yapıtlarıdır. Aksoy büyük ortaklaşa çalışmaların başarılı adamı olduğunu da kanıtlar: **Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü** (1943-1957) ve **Tarama Sözlüğü** (1963). Bu yapıtlar onlarca, belki de yüzlerce kişinin tarama fişlerinden yararlanılarak ortaya konmuştur. Aksoy, **Dehri Dilçin**'le birlikte son biçimini vermiştir onlara. **Derleme Sözlüğü** (1952-1957) Aksoy'un kılavuzluğunda gerçekleştirilmiş bir başka büyük imecenin ürünüdür.

Aksoy'un dil geliştirme işine yaklaşımı tam Kemalistçedir. Ona göre, diller arasında karşılıklı etkiler ve alışverişler olur. Güçlü bir dil, dışardan gelen yabancı öğeleri özümser, onlara kendi damgasını vurur. Aynı dil ailesinden olan diller arasında bu alışveriş sakinçali değildir, yadırganmaz. **Türk Dili**, **Arapça** ve **Farsça** ile aynı dil ailesinden değildir. Onun için Türkçenin bu dillerle alışverişte bulunması Türüçeni gelişimini enegler. Aslında, bu görüş Türkçeyi bütün dillere kapamayı açıkça önermektir. Çünkü, Türkçe ile aynı aileden olup da çağımızın isterlerine uygun düzeyde gelişmiş bir dil yoktur. Bu görüşe göre, olsa olsa, Türkçeye kökenleş dillerin geçmişteki varlıklarından ya-

rarlanma olanağı vardır. Nitekim Aksoy da tarihsel kökene inmenin öneminden yeri geldikçe söz etmiştir. Dil geliştirmede iki ilke tanır: 1) Türkçe ulusallığını korumalı, ulusal bir nitelik taşımalıdır; 2) İleri bir uygarlık dili olarak gelişmelidir. Ulusalçılık ile dil geliştirme arasındaki ilişkiyi çok iyi bildiği halde, CHP'nin altıoku ile dil politikasını karıştırmaması veya birleştirmesi bir bakıma yadırganmaz: Aksoy, politikayı da dil geliştirme çalışmalarıyla birlikte, o çalışmalardan yararlanarak yapmıştır. Türkçenin özleşmesi, TDK'nin varlığını koruması uğruna yalnız DP, AP, MC iktidarlarına karşı değil, kendi politik örgütü olan CHP'ye karşı bile savaştırmıştır. En son yazısı, **Bülent Ecevit'e** karşı olup **Türk Dili'nin Ocak 1977** sayısında yayımlanmıştır. Ona TDK'nin **İsmet Paşa'sı** veya **İnönü'sü** denmesi, yalnız otoritesinden ve Kurumun genel yazmanlığını uzun yıllar yürütmesinden ötürü değildir. Bunun bir gerekçesi de onun özleştirme politikasını üstleyerek koruması ve yürütmesi olsa gerektir. Ama TDK içinde Aksoy'u eleyen bir TDK Ecevit'i çıkmamıştır. Onun çok uzun süren genel yazmanlığını yalnızca usta bir kulisçi olmasına bağlayanlar yanlırlar. Aksoy'un usta bir kulisçi olduğu da doğrudur. Onunkisi iç ara verilmeden, sabırla sürdürülen bir kulisçiliktir. Kurultaydan kurultaya birkaç haftalığına yapılan bir kulisçilik karşısında her zaman başarılı olmasının nedenlerinden biri de budur.

Bu seksen yaşındaki büyük dil emekçisi, yıllardır izlenen dil geliştirme politikasının yanlış ve aksak yanlarından da elbette sorumlu sayılmak gerekir. Ama onun Türkçeye büyük hizmetini hiç kimse yadsıyamaz. Aksoy bu yanıyla her zaman saygıyla anılacaktır.

Dergi Notları

Vecihi Timuroğlu

Son aylarda, Türk edebiyat dünyasında, toplumcu gerçekçiliğe karşı bir tavır alındığını görüyoruz. Bu tavır, sanat adına alınıyor. Bireyin özgürlüğü ve kişiliği öne sürülüyor. Kuşkusuz, sanat özgürlüğün anlatımıdır. Ne ki, gelişmiş sınıflı toplumda, sanat, bütün toplumu değil, egemen sınıfların yanlısamasını anlatır. Özellikle üzerinde durulan Kafka, insanı, «depreme tutulmuş bir yaratık» olarak yansıtıyordu. Egemen sınıfların yanılığın gerçeği bu görüntü. Bilinmez güçlerin Türkiye'deki oyunları arttıkça, «korkunun çınlayan ağı» sanat dünyasını da sarmayamı başladı diye ürküyor insan. İnsan yaşamının sonuna dek sürececek bir korkunun zincirleri, bireyin varlığını öne çıkardı. Sanki, bireyin varlığını yadsıyan varmış. Rauf Mutluay'a göre, bir ormanda eşit yaşama olmazmış. Abartılmış sözlermiş bunlar. Nazım Hikmet'i amaçlıyor bu sözleriyle. Nazım Hikmet, bitemediği Bedreddin Destanı'nda belirtmişti politik tutumunu. Şiirinde, bu politik tutumunu açıkça belirlemişti. «Hep bir ağızdan türkü söyleyip -hep beraber sulardan çekmek ağı,- demiri oya gibi işleyip hep beraber, -hep beraber sürebilmek toprağı,- balı incirleri hep beraber yiyebilmek, -yârin yanğından gayri her şeyde, - her yerde - hep beraber - diyebilmek - için.» Şeyh Bedreddin, burjuva tarihçilerinde, köylü yığınlarının rastlantısal önderidir. Nazım Hikmet, bu destanını, tarihsel bir yanılığın karşılık için yazmıştır. Ne yazık ki, Destan, yalnızca Börklüce Mustafa'yla öğretmeni Şeyh Bedreddin'in ölümünü anlatan bölümle kalmıştır.

Nazım Hikmet, bireyi yadsımıyor, ama belirli bir öğretiyeye bağlı olarak bireyin yeni tarihsel dönemde, toplumla arasındaki karşılıklı ilişkisini yeniden saptıyor. İtalya'daki Habeşistanlı Genç de bir bireydir. O da yaşamak istemektedir. Hem de

yaşama, tüm burjuva toplumlarının bireylerinden daha bağlıdır. Ama, onların yaşam anlayışlarından başka bir yaşam anlayışını yansıtır. «Yaşamak ne güzel şey -TARANTA, BABU- yaşamak ne güzel şey... -Anlayarak bir usta kitap- gibi sevde şarkısı gibi duyup - bir çocuk gibi şaşarak - YAŞAMAK - Yaşamak : -birer birer - ve hep beraber - ipeki bir kumaş dokur gibi - sevinçli bir destan». Ama, ne gariptir ki, burjuva toplumlarında, bu inanılmayacak değil güzel ve anlatılmayacak değil sevinçli şey, «zor, dar, kanlı ve kepage olmuştur.» Ormanda ağaçların boyları eşit olmayabilir, ama bir ağacın yetişmesi için gereken ortam, tüm ağaçlar için de vardır. Engels, «Bir kimsenin özgür olarak gelişmesi, herkesin özgür olarak gelişmesinin koşuludur», der. Bir ağaç gibi tek olmak, işte budur. Ama, burjuva toplumlarının anladığı anlamda, insana göre ikincil sayılan, toplumla olumsuz bir bağ içinde olan birey değil. Toplumsal sorunlar atlanarak Tanrı'ya ilintilenmiş birey, sosyalist toplumun bireyi olamaz. Kaynağında, «genellikle toplum» diye bir kavram yoktur. Toplum, sosyo-politik bir biçimlenmedir. Ormandaki ortak ve eşit yaşamayı, bu açıdan ele almak gerekir. Bireyle toplum arasındaki uzlaşmazlığı, nasıl kabul ediyoruz? Sorun bu. Uzlaşmazlık geçici midir, sonsuza değin midir? Bireyin toplumla uzlaşmazlığını geçici olarak düşünen bir sosyo-politik anlayışa sahipseniz, ormandaki eşitliği çok kolay anlarsınız. Bir sürgünle, kesimlik bir ağacın arasındaki uyum, bireyle toplum arasında da vardır.

Birey, bölünmez, bir defalık, nitelikçe belirlenmiş tek varlıktır. Felsefede tek insan anlamına gelir. Bireysellik, bireye, topluluğun ve toplumun önünde yer ayıran kuramsal bir anlayıştır. Pratikte de bu anlayışın uygulamasını yapar. Topluluk kavramını da iyice belirtmemiz gerekiyor. Bir ölçüde, insanların bir araya gelmelerinde, süreklilik gösteren tarihsel bir biçimdir. Ortak çıkarların belirdiği, ortak amaçların olduğu, özdeksel toplumsal ilişkilere dayanır. Burjuva felsefesinde, topluluk, sosyo-psikolojik, manevi bir olgu olarak kavranır. Toplumsal yaşamın özdeksel kökenini oluşturan üretimden ve sınıfsal gerçeklikten bağımsız olarak kabul edilir. Üretim araçlarının özel mülkiyetinin doğmasıyla ve uzlaşmaz sınıflı toplumun oluşmasıyla, topluluk, toplumun karşısına kondu. Topluluklar, bir sınıfa bağlı bireylerin tabanları üzerinde yer aldılar. Toplulukların sınıfsal bir ırakazanmaları, bu tarihsel sürecin sonucudur. Sosyalist toplumun kurulmasıyla, toplulukla toplum, tarihsel gelişim sürecinin daha yüksek bir basamağında birleştiler. Toplumsal yaşam süreçlerini birlikte biçimlendiren sosyalist kişiliklerin ve sosyalist toplumun toplumsal haklara sahip üyelerinin bilinçli bir birliği oldu. Bu sürecin nesnel dayanağı, üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinin doğmasıyla, insanın insanı sömürmesinin kaldırılmasında,

uzlaşmaz sınıfsal yapının çözülmesindedir. Bunlar sağlanınca, tüm emekçi sınıfların birlikleri de sağlanmış olur. Bir orman gibi.

Bireyin tek boyutlu geliştirilmesi de bu birliğin sağlanması da birçoklarının ağız kalabalığıyla değil, toplumdaki sınıfların yok edilmeleriyle sağlanabilecektir. Halkın politik ve manevi birliği de sosyalist toplumdaki sınıf ilişkilerinin niteliğini, üretim biçimlerinin ve ilişkilerinin kökenini, sınıfların ve katmanların belirleyici politik, ekonomik, düşünsel, manevi, toplumsal çıkarlarını, ereklerini, birbirleriyle uyumlu hale gelmesini içeren bir kavramdır. Bir ağaç gibi tek ve bir orman gibi tüm. Sosyalist toplumda, toplumsal ilişkilerin yeni niteliği, tüm sosyal ve politik güçlerin sosyalist toplumun kurulmasında, gittikçe birlikte hareket etmelerine, işçi sınıfının kooperatifli köylülerle ve aydınlarla, halkın politik örgütü olan devletin etkinliğinde yer almalarında dile gelir. Bir sığınma ormanında gürleşmesi gibi. Halkın politik ve manevi birliği, sosyalist toplumun itici gücü olarak kabul edilmiştir. Bir ağacın gelişmesi için en azından bir mikroklimanın var olması gibi. Sosyalist toplumun bireyi ele alışındaki üstünlük de buradadır. Halkın politik ve manevi birliğinin gelişmesinde, tek tek sınıfların ilişkileri, devletle toplu ilişkileri, sosyalist bilinen yaratılmasında n büyük etken olacaktır.

Toplum, insanların toplumsal ilişkilerinin tümü ve bu ilişkilerden çıkan toplumsal yaşamın örgütlenmiş biçimidir. Tıpkı bir orman gibi. Toplum, Rauf Mutluay'ın çok sevdiği bir terimle onu oluşturan insanların «toplama» değildir. Böyle bir görüştür. Bireylerin toplamı olarak ele alınan toplumsallık olamaz. Birey de bu görüşle incelenemez.

Hiç kuşku yok ki, bireyin bireyselliği, onun bir defalık bir kişi olmasıdır. Bireyi, bir defalık bir kişi olarak belirleyen özelliklerinin, yeteneklerinin, irasal yanlarının tümünün doğal dayanağı, kalıtım yoluyla belirlenmiştir. Gerçek belirlenimi, toplumdaki sosyo-politik ve ideolojik ilişkilerinin ürünü olarak saptanabilir. «Depreme tutulmuş bir yaratık» olarak sapetanamaz. Çağımızda bireysellik, kendisini, Brugger'nin J. de Vries'nin, Welty'nin özel mülkiyete dayalı, emperyalizmin savunusunu yapan Yeni Tomacılığında açığa vurmuştur. Uydurmacı bir kolektifçiliğe de başvurur. Bireyin özgürce gelişmesinin ve çıkarlarının korunmasının, gereksinimlerinin karşılanmasının yalnız «topluluk» içinde olabileceğini savunurlar. Sosyalist kolektifçilik bu değildir. sosyalist kolektifçilik, mülkiyetin toplum lehine el değiştirmesiyle olanaklıdır. Bu

arada, Amerikalı Brightman'ın ve Flewelling'in ortaya arttıkları ve Fransız Monier'nin sol-katolik çevreleri gönendirmek için, benimsediği «kişiselcilik» in de bir saptırma olduğunu belirtmek isterim.

Bireysellik'in ilk tohumlarını Stirner atmıştır. Nietzsche, Stirner'e dayanarak «üstün insan» kavramını geliştirmiştir. Max Stirner, anarşist bireysellik'in kurucusudur. Ona göre, biricik gerçek «Ben»dir. Bütün dünya, «bencil kişi»nin tasarrufundadır. Ahlak, adalet, toplum kavramlarını bir kenara itmiş, onları «işe yaramaz kabuklar» olarak nitelemiştir. Ahlak ile adaletin kaynağı, her insanın kendi içindedir. Stirner'e göre, «Ben»in benliği, özel mülkiyetle belirlenir. Korkunç bir öğretinin sahibi olan Stirner'in felsefesine göre, her birey, öbürünü kendi amacına uygun bir biçimde kullanmak hakkına sahiptir. Toplumsal öğretisini, «benciller birliği»ne indirgemektedir.

Bireysellik'in eylemsel savunuculuğunu da Varoluşçular yapmıştır. Bireyi, psikolojik biçimde ele alıyorlar. Psikolojide birey, özünde taşıdığı bireysel karakterinin, algı ve dışavurumunun özgün yanları açısından tek tek ele alınan insandır. Psikolojik nitelikler, mizaç, yetiler ve zihinsel süreçlerdir. Bunlar belirli oranda kalıcıdır. Kalıcılığı, insanın yaşam koşullarından ve sinir sisteminin bireysel tipolojik çizgisinden, bu çizginin bir ölçüde kararlılık göstermesinden ileri gelir. Psikolojik yapıdaki değişiklikler, bireyin geçtiği eğitim sürecine bağlıdır. Bireyin etkinliğini sağlayan şey, özdeksel gereksinimleridir.

Sonuçta şunu söylemek istiyorum, bireyi yadsıyan yok. Bireyin varlığı değildir tartışılan. Önemli olan, bireyin nasıl ele alınacağıdır. Sosyalist toplum, bireyin çok yanlı gelişmesini amaçlamıştır. Burjuva eğitiminin ve sanatının bireyi ele alış yoldan yanlıştır. Onlar, bireyi tek yanlı bir varlık olarak düşünüyorlar. Yeteneğine göre birey yetiştirmek hikâyesi böyledir. Oysa, sosyalizmin yüksek aşamasında, toplumu kurmanın başkoşulu, bireyin çok yanlı geliştirilmesidir. Bireyin manevi niteliklerinin, ahlak temizliğinin ve fizik olgunluğunun uyum içinde gelişmesi gereklidir. Bireyin eğitiminde, tek yanlı bir tutum, yalnız, burjuva toplumlarının yöntemidir. Köy-kent, düşünce işçisi-kol işçisi ayrımı ortadan kaldırıldı mı, bireyin çok yönlü geliştirilmesi de olanak içine girecektir. Ormandaki tek bir ağacın özgürlüğü ve tüm ağaçların yaşam ortaklıkları gibi.